EYJOLFSSON, G. ELENORA

Jón Kjærnested.

ELENÓRA.

SAGA FRÁ WINNIPEG

EPTIR

GUNNSTEIN EYJÓLFSSON.

REYKJAVÍK.

PRENTUÐ Í FJELAGSPRENTSMIÐJUNNI.

1894.

Elenóra.

I.

„Borgirnar eru í augum sumra, sem búa úti á landinu, eins og ljósin á kveldin í augum flugnanna: tælandi og ginnandi, en viss eyðilegging“.

Franklín.

JEG er nýlega kominn heim til mín, eptir nokkurra vikna fjarveru, og hef jeg dvalið mestallan þann tíma í Winnipeg. Jeg er að eins, sem menn segja, kominn „til rólegheita“ eptir ferðina, og hugsunaraflið, sem mjer finnst altjend fara út í veður og vind, þegar jeg er á ferðalagi, er nú aptur farið að safnast saman í eina heild. Áform mitt var að skrifa þessa sögu meðan jeg dvaldi í Winnipeg; en vagnaskrölt og annar skarkali, sem menn heyra hvergi nema í borgunum, truflaði mig svo, að jeg gat ekki hugsað, eða

ekki dregið hugmyndirnar saman, og hætti svo við. Nú er jeg byrjaður á nýjan leik. Nú truflar mig ekki lengur vagnaskröltið og hávaðinn í Winnipeg; jeg heyri ekkert nema vorfuglana, sem eru að syngja fyrir utan gluggana Og í staðinn fyrir háar og skrautlegar byggingar, sje jeg nú ekkert nema laufgræna skóginn, og ána, sem liggur og glampar eins og silfurdregin lína innan um akra og skóga.

Mjer finnst allt hjer umhverfis mig vera næstum því eins og það leit út fyrir meira en tug ára, þegar söguhetjan mín átti hjer heima. Mjer finnst eins og það sjeu ekki nema fáir dagar síðan jeg sá hana hjer síðast. Mjer er sem jeg sjái hana nú, og heyri ljetta og viðfeldna hláturinn hennar. Hjer ólst hún upp, frá því hún var barn og fram yfir fermingu; þá fór hún burtu og kom aldrei aptur.

Jeg man bezt eptir henni, þessari frændstúlku minni, um það leyti, sem við gengum bæði í skóla. Hún var fallega vaxin og bar sig vel, og var sem hún ljeki öll á hjólum, en fljótt á að líta virtist hún ekki vera neitt framúrskarandi lagleg. Jeg man eptir því, að jeg heyrði suma segja, sem sáu hana i fyrsta sinni, að hún gæti alls ekki kallast fríð stúlka. En svo þegar

menn fóru að kynnast henni betur, þá urðu flestir að játa, að það væri eitthvað mjög skemmtilegt við hana. Það hafa ef til vill verið talin lýti, að hún hafði ör á vinstri kinninni, eptir meiðsli, sem hún fjekk þegar hún var barn. En það var svo lítið, að kunnugum mönnum fannst ekkert um það. Hún var kringluleit í andliti, og hafði, sem fólk kallar, „vot augu“, og þegar hún var á barnsaldri var hún rjóð í kinnum, en varð fölleitari með aldrinum; síðasta skiptið, sem jeg sá hana, hnykkti mjer við, hvað hún var orðin hvít og náföl í andlitinu

Hvað mjer finnst jeg færast nær barnsaldri mínum við að rita um hana. Mjer finnst jeg vera aptur orðinn barn, og vera að lesa upp lærdómskverið mitt við hliðina á henni, — því hún var mjer fremri í lærdómnum og minnti mig opt á, bæði í kverinu og biblíusögunum. En svo lærðum við fleira en þessa unglingaguðfræði. Við lásum saman söngfræði, ensku og norðurlandamál, og þar stóð jeg ekki eins á baki hennar, ef til vill sakir þess, að mjer fjell betur að læra þær námsgreinar, heldur en að lesa kverið yfir hvað eptir annað.

Það var þá orðinn gamall og góður siður, að allir,

sem áttu hægt með að losast frá heimilum sínum, — og ef til vill fleiri en áttu hægt með það — fóru burt og til bæjanna, helzt þó til Winnipeg, til að leita sjer atvinnu dálítinn tíma af árinu. Jafnskjótt sem vora tók þusti flest yngra fólkið burt, og til Winnipeg, til að afla sjer peninga, og svo til að eiga skemmtilegri æfi heldur en það þóttist eiga úti á landsbyggðinni. Og úr því það var einu sinni farið, þá var hrein undantekning, ef það kom aptur, það er að segja til að setjast að fyrir fullt og allt. Það kom opt heim, og dvaldi hjá vinum og ættingjum nokkra mánuði, um kaldasta tíma ársins, þegar lítið var um atvinnu í Winnipeg, og erfitt að komast þar af. Um það leyti ársins var æfinlega skemmtilegast og fjörugast hjá okkur í sveitinni.

En svo þegar út á leið og dagarnir fóru að lengjast og næturnar að styttast, þá fóru að sækja leiðindi á bæjarfólkið. Það fór þá að dreyma um flugur og bleytur og kögraðar sólhlífar og drifhvíta „musseline“-kjóla. Svo fór það að smátínast burt, og vanalega fyrir sumarmálin var það allt farið og komið í gleðina og glauminn í Winnipeg; en heima hjá okkur var endalaus blessuð kyrð og værðarmók allt sumarið.

Fullorðna fólkið vann og kúrði hvert í sínu horni, og ekkert varð til að rjúfa sumarværðina, nema að eins ef fólk safnaðist saman á helgum dögum til að hlusta á Jónsbókarlestur.

Og þessi brottferðarsýki varð að nokkurs konar sóttnæmu fári, sem gekk yfir byggðina og gagntók flest unga fólkið. Það þusti burt óðara en það gat höndunum undir komist, eða með öðrum orðum: undir eins og búið var að klína á það kristindómsnafninu.

Vanalega var enginn svo fífldjarfur gárungi, að hann ljeti sjer detta í hug að fara áður en hann var fermdur; og svo var það til þess, að margir unglingar lögðu harðara á sig en þeir annars hefðu gjört við að læra kristindóminn, til að geta sem fyrst losast, kastað kverinu og komist burt úr kvalastaðnum til Winnipeg, sem í þeirra augum varð að nokkurs konar jarðneskri Paradís.

Æskulýðurinn skoðaði ferminguna eins og nokkurs konar final-próf, og að því prófi loknu væri einkum þrennt leiðinlegt, sem maður losaðist við: barnsaldurinn, biblíuna og kverið, en í stað þess kæmi frjálsræði fullorðinsáranna, peningar og gleði í Winnipeg.

Hin eldri kynslóð var á líkri skoðun. Með ferm-

ingunni var álitið, að barnið hefði náð æðsta stigi lærdóms og menntunar í andlegum efnum, væri fært í flestan sjó og þyrfti ekki framar að hanga yfir kveri og biblíusögum. Fullorðna fólkið skoðaði ferminguna eins og nokkurs konar andlegt innsigli, sem tryggði mönnum himnaríki án nokkurs frekara „húmbúgs“ eða orðafjölda.

Fólk kom með þessa skoðun á fermingunni frá gamla landinu. En þar var sá stórgalli á, að unglingar máttu ekki staðfestast fyr en þeir voru 14 ára. En hjer vestra voru ekki slík ólög, og fólk bað prestana að ferma börn sín 12—13 ára, svo þau gætu sem allra fyrst kastað kverinu og „komið til ljettis“.

Söguhetjan mín, hún Elenóra, gekk til prestsins þrjá vetur. Ekki var það af því að hún þyrfti þess, sagði fólkið, en henni þætti svo vænt um að staglast á kverinu, að hún gæti ekki slitið sig frá því. En svo þegar hún á hverju vori sá jafnaldra sína fara burtu til Winnipeg, þá fóru að sækja á hana leiðindi líka.

„Jeg læt ferma mig að vori og fer“, sagði hún eitt sinn við mig. „En hvað það hlýtur að vera skemmtilegra að eiga heima í Winnipeg og hafa lítið að gjöra

og ganga út á kveldin og fara á skemmtisamkomur, eins og hún Imba hjerna segir að það gjöri efra".

Jeg reyndi að telja hana frá því, mest sakir þess, að jeg vissi, að jeg mundi ekki fá að fara líka, en hálfdrepast úr leiðindum þegar hún væri farin. En fortölur mínar dugðu ekki. Hún sagðist ekki vilja sitja heima þegar allar jafnöldrur sínar væru farnar, og um veturinn lagði hún harðara á sig við kverið og biblíusögurnar, en hún hafði nokkru sinni áður gjört.

Svo leið veturinn, og um vorið var hún fermd ásamt 13 öðrum börnum.

Síðan eru liðin mörg ár. Öll þau ungmenni, sem þá gengu til guðsborðs og sóru honum trúnaðareiða, eru nú komin til fullorðinsáranna og út í heiminn. Þrjú hafa gengið inn í trúarflokk Únitara, tvö eru komin í Presbyteriönsku kirkjuna, fimm halda fast við barnatrú sína, eitt er viðurkenndur trúleysingi, en tvö eru dáin. Öll voru þau einlæg og staðföst þann dag, sem þau voru fermd. En „svo fór um sjóferð þá", og eins hefir að líkindum farið um fleiri kristindóms sjóferðir.

Jeg gekk með Elenóru út úr kirkjunni að aflokinni

messugjörð. Það var þokufullt lopt og ýrði úr skýjunum. Hvorugt okkar talaði neitt. Fermingarathöfnin um daginn hafði verið svo hátíðleg og lagt svo mikinn alvörublæ yfir okkur.

Við gengum fram hjá tveimur mönnum; það var Árni gamli í Skógum, sem var að tala við nágranna sinn.

„Það segi jeg satt, að þessu verð jeg feginn“, heyrði jeg Árna segja, „að hann Nonni minn losaðist við fjandans — ekki sem — blaðabulluna. Þarna hefur hann staðið á hausnum við þetta allan guðslangan veturinn og ekki verið hægt að nota hann til svo mikils sem að sópa upp fyrir kú. Jeg er búinn að heita honum því, að hann skal fá að „dudda“ betur að vetri, að mjer heilum og lifandi, og hananú!“

Jeg heyrði ekki, hverju hinn svaraði; jeg gat ekki annað en brosað að þessu við Elenóru. Hún var nú líka orðin laus við „blaðabulluna“.

Hún sýndist vera svo sokkin niður í hugsanir sínar, að hún hafði ekki veitt Árna eða orðum hans eptirtekt; við hjeldum svo heimleiðis.

Það lá hálfilla á mjer um kvöldið. Jeg vissi að Elenóra mundi hafa það af að komast til Winnipeg

með unglingunum, sem ætluðu að fara þá um vorið. Hún hafði verið leiksystir mín svo lengi, að jeg vissi ekki, hvernig jeg ætti að komast af þegar hún væri farin. Auðvitað ætlaði hún að koma aptur um haustið, en mjer fannst, að ef hún eitt sinn færi burt, þá mundi hún aldrei koma aptur. Jeg óskaði að presturinn hefði heldur orðið veikur, eða eitthvað komið fyrir, svo að ekkert hefði orðið af fermingunni, því þá hefði hún hvergi farið. Og um nóttina hrökk jeg hvað eptir annað upp við það, að jeg sá Elenóru ýmist eina á áralausum bát í stórsjó, eða jeg sá hana vera að klifra í snarbratta kletta og detta svo niður, eða hún var ásótt af grimmum hundum, sem felldu hana og rifu sundur, og í hvert skipti endaði ruglið á þá leið, að hún sá mig, og jeg vaknaði við örvæntingaróp frá henni um hjálp.

Svo þegar sumarblíðu dagarnir fóru að koma, þá fór að koma hreyfing á ferðafólkið; það þurfti að búa sig undir ferðina, og heimsækja kunningja og kveðja þá.

Elenóra bjóst líka til brottferðar, og heimilisfólkið hafði nóg að gjöra í marga daga að búa hana undir ferðina, „svo hún kæmi ekki fram því til skammar“.

„Ertu alráðin að fara, Elenóra“, spurði jeg hana einu sinni. „Já“, sagði hún; „jeg ætla að fara. Það hlýtur að vera langtum betra og skemmtilegra að vera í Winnipeg en hjer. Stúlkurnar hæðast að mjer fyrir að vera hjer alltaf, og segja jeg læri aldrei málið, og menntist aldrei nema jeg fari. En svo kem jeg aptur í haust, og verð hjer neðra í allan vetur“.

„Það er nú bágt að segja. Jeg gjöri nú ekki mikið úr vitsmununum hennar Imbu og stúlknanna hjerna, margt getur verið að í Winnipeg, ekki síður en hjer“.

„Hvaða bull er í þjer strákur! Heldurðu það sje ekki munur að afla sjer peninga með þægilegri vinnu allt sumarið, lifa miklu skemmtilegra lífi en hjer, og læra málið og mennta sig“.

„Jeg ætlaði nú ekki að fara að telja þig af því. Jeg vissi það var ekki til neins. Þú skrifar mjer til. Er ekki svo?“

„Jú, jeg gjöri það auðvitað, og þú átt að skrifa mjer aptur. Svo skal jeg senda þjer falleg blöð til að lesa, og mynd af mjer einhverntíma“.

Svo rann upp dagurinn þegar allur hópurinn átti að leggja af stað. Náttúran gjörði sitt bezta til, að gjöra þann dag hátíðlegan. Enginn skýhnoðri sást á

loptinu, og ekki blakti hár á höfði. Elenóra var í bláum kjól, sem einhver sprenglærð *„dressmaker“* frá Winnipeg hafði saumað, eptir nýjasta „móð“. Hún hafði rautt band um mittið, og á höfðinu hvítan stráhatt og hárið slegið undir.

Svo kom báturinn með fólkinu til að taka hana. Hún kvaddi heimilisfólkið og lá illa á henni; síðastan allra kvaddi hún mig.

„Vertu nú sæll, frændi“! sagði hún í hálfum hljóðum, „og gleymdu ekki að skrifa mjer. Ef þjer leiðist í sumar, þá mundu eptir því að jeg kem heim í haust, og verð heima í allan vetur“.

Jeg man ekki, hvort jeg svaraði henni nokkru. Jeg var alltaf vonardaufur um, að hún mundi koma aptur. Hún steig svo upp í bátinn, leit í síðasta sinni yfir æskuleikstöðvar sínar, og svo lagði báturinn af stað og var von bráðar horfinn.

Jeg horfði á eptir honum meðan hann sást; svo stóð jeg grafkyr í sömu sporum langan tíma á eptir.

Hádegissólin sendi brennheita geisla yfir jörðina. Enginn skýhnoðri var á loptinu og enginn andvari.

Ofurlítill fugl flaug tístandi rjett við eyrað á mjer; jeg hrökk saman, rankaði við mjer og gekk inn í húsið.

II.

(Brjef frá Elenóru).

Winnipeg 13. júní 18...

.... Jeg var búin að lofa að skrifa þjer, og ætla nú að reyna að efna það loforð, þó lítið hafi jeg í brjefsefni. Jeg er svo frámunalega illa fyrir kölluð að skrifa, en þú verður að afsaka það, og taka viljann fyrir verkið. Af ferð okkar hingað er ekkert að skrifa annað en það, að hún gekk seint og slysalaust; jeg var vistlaus fjóra daga, og fór síðan í vist til enskra hjóna hjer í bænum. Jeg skal játa það, að lífið hjer er, að mjer virðist, allmjög á annan veg, en jeg hafði gjört mjer hugmynd um. Það getur verið að hjer sje skemmtilegra heldur en hjá ykkur út á landsbyggðinni, en það eru ekki allir, sem geta orðið þeirra skemmtana aðnjótandi. Vinnuharka er hjer meiri en jeg gjörði mjer hugmynd um. Jeg verð að fara á fætur kl. 5 á hverjum morgni, og er ekki laus fyr en kl. 9—10 á kveldin, og hef í laun fjóra „dollara“ um mánuðinn. Mig hefði langað til að skoða bæinn betur, en bæði er tímaleysið, og svo vantar mig föt til að ganga í um Winnipeg; og í þriðja lagi þori jeg ekki að fara ein, en þekki enga hjer nálægt, sem

jeg gæti fengið til að fara með mjer. Það er að sönnu íslenzk stúlka hjer í næsta húsi, sem lengi er búin að vera hjer, og kann vel málið; en hún þykist víst of fín og upp úr því vaxin að leiðbeina, eða láta sjá sig með mjer eða öðrum græningjum utan af landi. Þó jeg þættist vera komin nokkuð niður í málinu áður en jeg fór, þá hef jeg opt átt bágt með að skilja sumt, sem talað hefur verið við mig. En mjer fer daglega fram í málinu sem betur fer. Jeg hef einstöku sinnum sjeð íslenzkar stúlkur ganga hjer eptir götunum; æfinlega eru þær prúðbúnar, eins og hefðarfrúr, og tala ensku, — ekkert nema ensku, jafnvel þó enginn hjerlendur heyri til þeirra. Ekki held jeg samt þær gangi einsamlar út, ef þær hafa nokkur önnur ráð; því opt hef jeg tekið eptir því, að þær hafa haft stuðning af ungum og laglegum piltum ýmist enskum eða íslenzkum.

Fyrir mestu náð og miskun fjekk jeg leyfi hjá húsmóður minni að fara til kirkju fyrra sunnudagskvöld. Jeg varð samferða stúlkunni, sem jeg minntist á við þig áðan. Þegar við komum inn, var kirkjan orðin troðfull af fólki. Það er skrautlegt hús, og öðruvísi en litla kirkjan okkar heima. Annars gat jeg ekki

veitt henni nákvæma eptirtekt. Það þótti mjer nýstárlegt, að einmitt að lokinni ræðunni var gengið með disk fyrir alla, til að snikja peninga út úr mönnum. Sagt er, að það sje gjört í öllum kirkjum hjer við hverja „messu“. Mjer finnst að sú athöfn hafi lítil andleg áhrif á mann. Jeg var eitthvað að hugsa um efni ræðunnar, en þegar jeg heyrði glamrið í peningunum hvarf það allt úr huga mínum. Getur verið, að svo hafi verið fyrir fleirum. En það er þáttur af *guðs*þjónustunni, þetta peningabetl, og svo er það náttúrlega gott og *heilagt*. . . . . .

III.

Winnipeg 2. janúar 18. . .

. . . . Þú hefur nú ástæðu til að halda, að jeg sje búin að gleyma þjer og ykkur öllum heima, að jeg skuli ekki hafa endurgoldið brjefið frá þjer fyr en nú. Jeg get ekki annað en játað sekt mína í því efni, beðið fyrirgefningar og lofað bót og betrun, eins og góðu börnin gjöra. Jeg hefði nú margt og mikið að skrifa þjer, ef jeg gjörði það eptir því. Jeg fór úr vistinni, sem jeg var í, þegar jeg skrifaði þjer seinast, og er nú í annari vist á „hóteli“, og hef 15 dollara um

mánuðinn. Hjer á „hótelinu“ eru fjórar aðrar íslenzkar stúlkur, svo það er allskemmtilegt, og við höfum ekki mjög harða vinnu. Við ljúkum verkum okkar kl. 8—9 á kvöldin, og getum þá gengið um bæinn að skemmta okkur, ef við viljum.

Við heimsækjum opt landa, og jeg hef kynnst allmikið í bænum, síðan jeg skrifaði þjer. Skelfing held jeg það sje gott og guðhrætt fólkið hjerna. Kl. 10 á hverjum sunnudegi, jafnskjótt sem það hefur borðað morgunmatinn, gengur það í kirkju og hlýðir messu. Þegar hún er á enda, er komið hádegi, og fer það þá heim og borðar miðdegismatinn með lofgjörð og bænahaldi. Kl. 3 er maturinn dálítið farinn að sjatna, og þá fer það af stað aptur og á sunnudagsskólana, og er á þeim til kl. 4—5, að það kemur heim, því þá fer að líða að kveldmat. Undir eins eptir kveldmat gengur það í kirkju, og kemur heim aptur um kl. 9. Þannig gengur allur sunnudagurinn til að þjóna guði og jeta mat. En þetta eru nú svo sem ekki einu dyggðirnar fólksins hjerna í Winnipeg. Aldrei setjast menn svo hjer til borðs, að ekki sje lesinn borðsálmur og var jeg því óvön, því slíkt tíðkaðist sjaldan heima. Svo er fólkið svo kurteist hjer, að það þjerar hvað

annað, og ávarpar hvað annað með „Mister“, „Missis“ og „Miss“ titlum í viðtali. Fjelög eru hjer á annari hverri þúfu: Framfarafjelag, Bindindisfjelag, Kvennfjelag og Söngfjelag o. fl. Ekki hef jeg gengið í neitt þeirra enn þá, en jeg er hálfvegis að hugsa um að ganga í Söngfjelagið.

Hjer var haldin jólatrjes-samkoma í kirkjunni á aðfangadagskvöld, og fór jeg þangað með hinum stúlkunum. Þegar við komum, var nýbyrjað að syngja; fólkstjöldinn var svo mikill, að varla var hægt að komast inn. Kirkjan var öll uppljómuð með lampa- og kertaljósum. Presturinn stóð frammi fyrir fólkinu, en trjeð stóð til annarar handar, og var tjaldað fyrir það, svo gersemarnar skyldu ekki sjást. Orgelið stendur uppá lopti, og söngmennirnir höfðu raðað sjer kringum það, og söng svo hver sem bezt gat. Sýndust mjer þeir svo miklir á lopti, að þá mundi ekki vanta annað en vængi og stjel, til að komast á flug. Ekki gat jeg heyrt, hvaða sálmur var sunginn. Svo eptir messuna var kveykt á mörgum kertum á trjenu, svo það varð allt einn ljósakrans, og síðan var tjaldinu svipt frá. Innst í kirkjunni, næst prestinum, eru þrír bekkir, og sýndist mjer fólkið, sem í þeim sat, vera prúð-

búnara en hitt fólkið; leit út fyrir að það ætti þessa bekki vísa, og raðaði sjer þannig niður frammi fyrir söfnuðinum. Þetta fólk hjálpaði til að afhjúpa trjeð. Margar og fagrar gjafir voru á trjenu: silkiklútar, *albums*, saumakassar, en mest var þar samt af spjöldum. Flestar stúlkur, sem inni voru, fengu einhverja gjöf, sumar margar. Jeg fjekk hálskraga úr dýru skinni, sem náði ofan á axlirnar; og er mjer óskiljanlegt, hver gefandinn getur verið. En svo tóku krakkarnir að ærast í kringum trjeð, svo ekki var hægt að hafa stjórn eða reglu á neinu, og heyrðist varla til þeirra, sem voru að útbýta gjöfunum. Kvennfólkið, sem búið var að fá gjafir, var að skoða þær með ánægjusvip, og sýna hvað öðru; aðrar sátu hjer og þar og voru að tala út um alla heima og geima, og enn voru aðrar, sem voru að segja slúðursögur. En ekki gat jeg orðið þess áskynja, að nokkur sála hefði í huga atburð þann, sem átti sjer stað fyrir nærfelt 19 hundruð árum, og sem jólin eru haldin í minningu um. . . . . .

IV.

27. maí 18 . . .

. . . . Hvað andlegu fæðuna snertir, þá er fólkið hjerna varla á flæðiskeri statt. Íslenzku prestarnir eru nú ekki orðnir færri en þrír, og geta menn hlýtt á þá á helgum dögum. Í lútersku kirkjuna fer jeg á hverju sunnudagskveldi. Svo eru Únítarar búnir að mynda söfnuð hjer, og hafa samkundu og poka út af fyrir sig. Í þriðja lagi hefur Presbýteríenska kirkjan sett hjer upp kapellu; og er búin að „rigga“ upp nýmóðins postula til að umvenda fólki; og syngur hann tíðir í kapellunni á hverju sunnudagskveldi. Hann leggur mikla áherzlu á helvíti, og getur ekki án þess verið. Allir þurfa frá hans sjónarmiði að „umvendast“, svo þeir geti orðið hólpnir. Hann hefur dregið allmarga til sín, mest kvennfólk, sem síðan eru kallaðar „postula-kerlingar“, ekki svo að skilja, að það sjeu allt afgamlar kerlingar, sem í söfnuði hans eru, heldur er meiri hluti þess ungar stúlkur, en það er nú einu sinni komið í hefð að kalla það kerlingar, hvort sem það eru ungar stúlkur eða karlmenn. Og þegar búið er að „umvenda“ þessu fólki, þá er það um leið orðið heilagt, og drýgir ekki synd framar. Tvær af stúlk-

unum hjer á hótelinu eru „umventar“, og fara á hverju sunnudagskveldi að hlýða á „postulann“. Opt hafa þær verið að reyna til að fá mig þangað, en aldrei tekist fyrr en á sunnudaginn var, að jeg ljet tilleiðast og fór með þeim.

Kapellan er lítið hús, og þegar jeg lauk upp dyrunum, sá jeg að einhver hafði skrifað með ritblýi á hurðina: *„hlið helvítis“*. Jeg benti einhverjum á það, og brátt tóku fleiri eptir því og fóru að skoða og lesa. Svo kom þar að maður, sem leit út fyrir að hafa framkvæmdarvald. „Þetta hefur einhver lúterski djöfullinn gjört“ sagði hann, og fór að reyna að þurka letrið af með fingrunum; þegar jeg heyrði orð hans, datt mjer í hug það, sem jeg hafði heyrt talað um heilagleik hinna „umventu“.

Fyrir stafni voru ýmsar fagrar myndir festar upp á vegginn til að prýða húsið. Tvær stórar myndir af helvíti hjengu þar uppi, rjett á bak við postulann. Á annari þeirra var málaður djöfullinn með fjóroddaða mykjukvísl í hendi og var að henda hinum fordæmdu öndum beina leið niður í kvalastaðinn.

Af því kalsaveður var, höfðu margar stúlkur safnast saman við ofninn og stóðu þar eins og Pjetur við

logann forðum. Sást nú postulinn koma lötrandi ofan strætið með pípuhatt á höfði og bibliuna undir hendinni, og von bráðar hafði hann hrundið upp hurðinni og sá hópinn, sem beið hans inni.

„*Come along*, Jesú Krists lærisveinar“, sagði postulinn og gekk hratt inn eptir gólfinu og staðnæmdist fyrir framan myndina af kvalastaðnum.

Þegar hann hafði klöngrast í gegn um fyrsta sálminn sneri hann sjer fram að „kerlingunum“ og hóf ræðu sína á þessa leið:

„Sjerstaklega vil jeg í dag, bræður og systur í Kristi, snúa máli mínu til stúlkunnar, sem situr þarna fram á bekknum hjá eldiviðarkassanum“, — mjer varð litið þangað og sá jeg að þar sat ung stúlka, fölleit, sem auðsjáanlega geðjaðist ekkert að því að vera gjörð að umtalsefni í ræðu, — „finn jeg mjer skylt að ávarpa hana á undan öllum öðrum systrum vorum í drottni, til að fyrirbyggja misskilning. Svo er mál með vexti, að drottinn vor hefur nú, síðan harðnaði að og atvinna minnkaði, miðlað mörgum hinum fátækari börnum sínum af ríkdómi sinnar náðar og sent þeim brauð og kjötkarfir fullar. Nú vildi svo til, að drottni þóknaðist að senda systur vorri, þarna aptur á bekknum, eina körfu

fulla. En svo illa stóð á, að ekki var hægt að senda annað en brauð og lítið af osti, en ekkert af kjöti, því það var vita kjötlaust".

Nú gat jeg ekki annað en hlegið ofan í vasaklút minn. Það var nokkuð kátleg hugmynd, að guð hefði orðið kjötlaus. Postulinn hefur víst sjeð að jeg hló, því hann brýndi raustina og hjelt áfram:

„En þeim syndugu og óguðlegu, sem spotta nafn drottins og gjöra gis að orðum hans þjóna, mun verða steypt niður til helvítis, þar sem vera mun grátur og tanna gnístran. En svo jeg víki aptur að því efni, sem jeg var með, þá vildi jeg biðja systur vora að hneykslast ekki á því, þó hún yrði afskipt af kjötinu í þetta skipti, en trúa því og treysta, að næst muni drottni þóknast að gleðja sál hennar og senda henni gnægð matar, bæði af kjöti, brauði og osti".

Þessi matarræða sýndist að snerta einhverja viðkvæma taug í brjósti stúlkunnar, því jeg sá ekki betur en hún táraðist. Postulanum þótti víst nóg komið af því efni og var auðsjáanlega hrifinn yfir krapti orða sinna, eins og hann hafði alla ástæðu til að vera. Hann byrjaði svo á öðru efni, og í nærfellt heilan klukkutíma staglaðist hann á, að menn þyrftu að

„umvendast“, „koma til Jesú“ o. s. frv. Loksins tókst honum að umvenda einni kerlingu, verulegri, sextugri kerlingu, sem langaði til að verða „heilög“.

Að endingu skoraði hann á alla að biðjast fyrir.

„Beygið knje yðar, bræður og systur“, sagði hann, „því skrifað stendur, að jafnvel djöfullinn og hans veldi skuli lúta drottni vorum“.

Allar kerlingarnar krupu til að biðja. Jeg ein sat grafkyr. Postulinn tók eptir því, og brýndi raustina:

„En svíri hinna óguðlegu er svo stýfur, að þeir geta ekki lotið vorum herra; þar fyrir mun djöullinn beygja þeirra syndug hnje og hálsa í helvíti!“

Loks stóðu kerlingarnar upp. Postulinn gekk fram að dyrunum og tók í hendina á hverjum sem út fór.

„*Miss*“, sagði hann við mig, og tók utan um báðar hendur mínar þegar jeg ætlaði út: „Jeg hef veitt yður eptirtekt í dag; þjer hafið hagað yður eins og hinir óguðlegu, og sýnt það berlega, að djöfullinn býr í yður. Það hryggir mig, að sjá jafnefnilega stúlku og þjer eruð á leiðinni til helvítis. Snúið yður og trúið meðan tími er til, og leitið Krists; hann mun færa yður lífsins vatn og þvo yður, svo syndir yðar verði hvítar sem snjór, þó þær áður hafi verið rauðar sem

blóð. Hann mun taka burtu steinhjarta yðar, og gefa yður kjöthjarta í staðinn. Viljið þjer ekki, fagra og unga systir mín, koma og leita að Kristi í dag, og þjer munuð finna hann? Viljið þjer ekki umvendast og verða syndlaus og heilög, og ganga götuna til musteris drottins, í staðinn fyrir að ganga götuna til helvítis, eins og þjer gjörið nú?“

„Ekki veldur sá er varir, þó ver fari“, sagði jeg. „Jeg hef ekki sem stendur löngun til að umvendast, og ekki tíma til að fara að leita að Kristi, því ef hann er týndur, þá er ekki víst hann finnist svo fljótlega, en mjer þykir vænt um, ef þjer viljið gjöra svo vel að sleppa mjer; þjer haldið svo fast utan um hendur mínar, að mig kennir til“. . . .

Hann sleppti mjer snögglega. „Þjer munuð tilheyra lútersku sauðunum, sem ásamt prjedikara sínum eru á beinni leið til helvítis“.

„Jeg tilheyri ekki neinum sauðum, hvorki lúterskum eða öðrum. En úr því þjer vitið, að jeg er á leiðinni til helvítis, þá getið þjer heilsað þangað frá mjer, ef þjer komið þangað á undan mjer“.

Hann sagði eitthvað meira, sem jeg heyrði ekki, því jeg lauk upp hurðinni og fór út.

Svona lauk nú þessari kirkjugöngu. Jeg hef verið að segja þjer frá þessu, svo þú getir fengið hugmynd um, hvernig guðsþjónustur fara fram í kapellunni.

Jeg er að hugsa um að ganga á skóla næsta vetur, þó ekki væri nema lítinn tíma; jeg hef vanrækt menntun mína síðan jeg kom hingað, enda hef jeg haft annað að gjöra. Alltaf er verið að prjedika fyrir fólki, hvað það sje nauðsynlegt að vera skólagenginn. Víst er um það, að álit á mönnum vex stórum við það. Takist einhverjum að komast svo hátt, að verða „tossa“ kennari með lægsta prófi, þá eru öll líkindi til, að hann komist fljótt í vinskap hjá „bezta“ fólkinu, og úr því er nú sjálfsagt að fara að þjera og „Mistera“ almúgann.

V.

Winnipeg, 22. janúar 18 . . .

Þetta brjef kemur að líkindum heldur seint til að óska þjer gleðilegra Jóla og Nýárs; samt sem áður ætla jeg að gjöra það, því „betra er seint en aldrei“.

Af mjer er það að segja, að jeg hef haft vistaskipti síðan jeg skrifaði seinast. Jeg fór af „hótelinu“, og er nú í vist í „prívat“ húsi. Húsbóndi minn er

Íslendingur og heitir Johnson, og rekur matvöruverzlun í stórum stil niðri á 26. *avenue*. Þeir eru margir í fjelagi, og heitir fjelagið *Johnson, Johnson & Co.* Húsbóndi minn heitir á íslenzkri íslenzku Einar Jóhannesson, en á Winnipeg-íslenzku Mr. Johnson. Flestir skipta hjer um nöfn. Íslenzku nöfnin þykja svo stirð og dónaleg. Mr. Johnson er kvæntur maður, og á þrjú börn. Hann er í lúterska söfnuðinum, og lætur sjer mjög annt um söfnuð sinn. Hvað hinir verzlunarfjelagar hans heita, veit jeg ekki,

Hjer var á gamlárskveld haldin samkoma — *entertainment* trúi jeg það væri nefnt, — og af því að auglýst var, að þar yrðu þær beztu skemmtanir, sem fólk hefði nokkurn tíma átt kost á, þá ásetti jeg mjer að fara þangað, og fór. Þetta reyndist þá að vera tíu „centa“ kvennfjelagssamkoma, þegar til kom. Helztu „skemmtanir“ voru, að lesnar voru upp sögur, sem allir höfðu áður heyrt og nokkur algeng lög sungin. Kvennfjelagið hjer heldur flestar samkomur. Stefna þess fjelags er að heita kvennfjelag og safna peningum með samkomum. Síðan gefa þær dálítinn hluta af tekjum sínum til kirkjunnar eða safnaðarins, og fá svo í staðinn skjall í blöðunum. Jæja, þær

stóðu fyrir þessari samkomu, sem jeg var að segja frá. Forsetinn sat í hásæti og ljet út eins og bústinn og rogginn hrafn. Þar var saman komið margt af hinu „leiðandi“ og „bezta“ fólki, og hafði, eins og vant var, tekið sig út úr og raðað sjer niður í innstu bekkina, svo allir gætu sjeð það. Máltið, sem nefnd var *supper* — kvennfjelags-*supper*, náttúrlega — var seld þar, því að gefa máltið hjer þætti óhæfa. Borð með drifhvítum dúk og krásum á var sett fram, og var allt leiðandi fólkið tínt saman úr hópnum og beðið að „gera svo vel“; fannst mjer það líkt eins og þegar fiskimenn á Íslandi voru að velja úr afla sínum stærstu og fallegustu golþorskana og setja í raðir sjer. Yfir borðum var leiðandi fólkið með hrókaræðum og gætti þess vandlega að tala svo hátt, að allir gætu heyrt; hefur það eflaust sannfærst um, að mikið hefði það forsjóninni fyrir að þakka, að vera ekki eins og aðrir menn. Og er það hafði fengið nægju sína, var hinu óæðra fólki mildilega leyft að tylla sjer á skákina; en kvennfjelagskonur sátu með ánægjusvip í kring, eins og þær væru hrifnar yfir því, hve mikil og dýrðleg væru verk og framkvæmdir kvennfjelagsins. Svo leið tíminn þangað til klukkan var tólf; þá var nýja árið runnið sam-

kvæmt áliti hjerlendra. „Leiðandi“ og „bezta“ fólkið stóð upp og fór að óska hvort öðru „*Happy new year*“; og heyrði jeg sagt slíkt væri innlendur siður. Svo var það að ganga innan um húsið, og ná í þá, sem helzt voru af þeirra flokki, til að óska þeim hamingju, en leit ekki við hinni óæðri tegund mannkynsins. Það tróð sjer innan um fólkið, fram hjá ef til vill einum fimm eða sex, til að geta tekið í hendina á einum, sem þeim þótti þess verður. Mjer lá við að kenna í brjóst um vesalings fólkið, sem ekki var virt viðlits; það varð svo framúrskarandi hundslegt á eptir.

VI.

> Religion! and is *this* what we call religion? Is that which can bend, and turn, and ascend, and descend, to fit every phase of worldly, selfish motive, religion?
>
> *St. Clare, in „Uncle Toms Cabin“.*

Jeg hef sett þessa undanfarandi kafla úr brjefum frá Elenóru inn í söguna, bæði vegna þess, að mjer finnast þeir skemmtilegir, og svo líka til þess að gefa nokkra hugmynd um lífið í Winnipeg og mismuninn á því og sveitalífinu.

Nú vildi svo til, skömmu eptir að jeg fjekk þetta

síðasta brjef hennar, að jeg þurfti að fara til Winnipeg í nauðsynlegum erindagjörðum. Ekki hafði jeg komið þangað áður, og var ekki laust við, að jeg hlakkaði til að koma í þessa heimsfrægu borg, þar sem flestir „leiðandi“ menn sitja, og allt vitið úr þjóðinni er saman komið í eina heild.

Jeg kom inn í bæinn að kvöldi dags og var orðinn þreyttur. Jeg sá þar mann, sem jeg þóttist viss um að mundi vera af sama þjóðerni og jeg, gekk til hans, heilsaði honum og spurði hann, hvort hann gæti vísað mjer á greiðasöluhús, þar sem jeg gæti gist um nóttina.

„Vatnsgrautarhúsið er þarna rjett hinumegin í strætinu, ef það er fullgott fyrir þig; en *vanti* þig annað betra, þá farðu á eitthvert hótelið“, og eptir þessa markverðu upplýsingu gekk hann burt, án þess jeg gæti spurt hann frekara.

Jeg sá minn kost beztan að ganga yfir strætið og reyna að leita upp vatnsgrautarhúsið, og gjörði jeg það, og hringdi dyrabjöllunni á fyrsta húsinu, sem jeg kom að.

Hurðin opnaðist og höfuð með gylltum prjóni ofan í hvirflinum gægðist út. Prjónninn var auðsjá-

anlega settur til þess að allir gætu sjeð að höfuðið væri af manna- en ekki apakyni. Kvennpersóna var það, og auðsjáanlega komin á þann aldur, þegar stúlkur hætta að hugsa um pilta og fara að hugsa um ketti. Jeg hafði heyrt, að það þyrfti að titla alla í Winnipeg, en þarna var jeg í vandræðum, hvort jeg ætti heldur að kalla þetta höfuð „Missis“ eða „Miss“. Ef einhver hefði komið og sagt mjer að kalla hana systurdóttur fjandans, því hún væri það, þá hefði jeg trúað því óðara. Loks afrjeð jeg að skella á hana jómfrútitlinum og láta það hafa það, þó aldrei væri það nema mesta fjarstæða.

„Gott kvöld, *Miss!*“

„*What?*“

„Gott kvöld. Ætli jeg gæti fengið að vera hjer í nótt?“

Í staðinn fyrir að svara, sneri hún sjer inn í dyrnar og hrópaði:

„*Missus!*“

Enginn gengdi, svo hún fór inn og hrópaði hærra: „*Missus!*“

„*Yes*“, var svarað einhversstaðar, og var rómurinn

ekki ólíkur því sem lætur í ketti undir vissum kringumstæðum.

„Maður úti, sem vill fá að *stoppa* í *night*".

„*My goodness, sarah!* er það nokkur gentlemaður?"

No, bara einhver *Icelander*".

„Láttu hann þá koma inn".

Prjónninn gægðist aptur út í gættina, og rödd, sem virtist eiga heima einhverstaðar í nánd við prjóninn, sagði mjer að koma inn, og laumaði að mjer í trúnaði þeirri gleðifregn, að „*supper*" væri bráðum „*ready*".

Winnipeg-íslenzka er nokkuð frábrugðin íslenzkri íslenzku, og er það að þakka vaxandi menntun og sjálfsáliti í Winnipeg. Til upplýsingar fyrir sveitafólk á Íslandi, sem kann að lesa þessa sögu, skal þess getið, að Winnipeg-íslenzkan er ekki ósvipuð svartflekkóttri sauðkind. Bezt væri að kindin væri með smásvörtum dílum um sig alla, en ekki með stórskellum. Hún mætti líka gjarnan vera meinuð og bera halt höfuðið. Ef lesarinn hefur sjeð kind líka þessu, þá getur hann gjört sjer hugmynd um Winnipeg-íslenzkuna

Þegar jeg hafði lokið erindum mínum daginn eptir, ásetti jeg mjer að hitta Elenóru. En af því jeg vissi

ekki hvar hún átti heima, þótti mjer ráðlegast að hitta húsbónda hennar, sem hafði sölubúð á Nr. 7008, 26. avenue.

Hann og fjelag hans *(Johnson, Johnson & Company)*, eins og það var auglýst í blöðunum, var álitið eitt af stærstu og áreiðanlegustu verzlunum í bænum. Johnson, húsbóndi Elenóru, var sjerstaklega mikils virtur, og hafði enginn neitt á móti honum að segja. Hann var hæsta ráð í lúterska söfnuðinum, og ætíð fremstur í öllu, er snerti framfarir og fjelagsskap. Hann gaf stórfje til prests og kirkju á hverju ári, og allt af frjálsum vilja, því skyldugjöld, eins og á gamla landinu, þekkjast hjer ekki. Hann hafði brennandi áhuga á skóla- og safnaðarmálum, og sparaði hvorki tíma eða peninga því til hjálpar. Eins og hverjum sannkristnum manni ber, gekk hann í kirkju tvisvar á hverjum sunnudegi, las daglega biblíuna í heimahúsum og settist aldrei svo til borðs, að hann bæði ekki guð um blessan sína. Hann ámælti harðlega vantrúarmönnum, og þeim, er voru nískir á að leggja fram peninga, til styrktar „hinu góða málefni“. Og hann hafði líka að nokkru leyti sín laun úttekið fyrir verk sín. Hann var í hávegum hjá öllum „beztu“

mönnum þjóðarinnar, var hafinn úr einu embættinu í annað, og úr einni fjelagsstjórninni í aðra. Það þótti varla ráð ráðið, nema hann væri aðspurður. Jeg gjörði mjer miklar hugmyndir um þennan mann, eptir öllu, sem jeg hafði heyrt af honum. Og það var með mikilli lotningu og auðmýkt, að jeg gekk inn í sölubúð hans á *26. avenue.*

Hann sat á stól innarlega í búðinni og var að skrifa. Þegar hann sá mig, stóð hann upp og kom á móti mjer.

„*Well Sir! what can I do for you?*“

Jeg nefndi mig, og bað fyrirgefningar, ef jeg gjörði honum ónæði, og bætti síðan við: „Hef jeg þá ánægju að tala við Mr. Johnson?“

„Já, það hafið þjer. Gjörið þjer svo vel að fá yður sæti. Gleður mig að sjá yður. Jeg hef heyrt yðar getið. Hvenær komuð þjer í bæinn?“

„Í gærdag seint“.

„Og búist þjer við að hafa langa viðdvöl?“

„Ekki nema til morguns. Mig langaði til að tala við Elenóru, en af því jeg vissi ekki, hvar húsið yðar var, gekk jeg hingað til að fá leiðbeiningar um það hjá yður, Mr. Johnson“.

Jeg var rjett búinn að segja „þjer", í staðinn fyrir yður. Jeg þarf æfinlega að hafa gát á mjer, þegar jeg tala við þá kátlegu tegund af mannkyninu, sem þarf að þjera og titla með „Mister" eða „Missis" titlum við hverja setningu.

„*Exactly*, svaraði hann. Það var rjett af yður; þjer gjörið svo vel að koma heim og *taka hjá mjer Supper*. Nú er orðið áliðið dags, og eptir hálfa klukkustund fer jeg heim, og þá verðið þjer mjer samferða".

„Þakka yður fyrir", sagði jeg. Mjer þótti honum farast höfðinglega. En ekki leist mjer meir en svo á hann. Hann hafði lymskuleg grá augu, og var eins og skaparinn hefði gjört það af ásettu ráði, að bora þeim sem lengst í höfuð hans, svo menn gætu síður sjeð hvað í þeim bjó.

„Hvernig lízt yður á borgina".

„En vel; hvernig ætli manni eigi öðruvísi á hana að lítast; en satt að segja hef jeg lítið vit á að dæma um það, jeg er svo ókunnur hjer í bænum enn þá".

„Já, hjer er allt í uppgangi. Það er öðruvísi lífið hjer en hjá ykkur úti á landsbyggðinni, þar sem engar framfarir eru, og allt er eintóm deyfð. Það er líka meira andlegt líf hjá okkur hjer, heldur en hjá ykkur.

Safnaðarlíf vort stendur í blóma, og nú ætlum við að fara að koma upp háskóla. Lízt yður ekki vel á það?“

„Það er sjálfsagt nauðsynlegt fyrirtæki; en jeg get varla sagt jeg hafi mikið íhugað það mál enn þá“.

„*Well, yes,* einmitt það. Þið látið öll vor stærstu og mest *important* málefni eins og vind um eyrun þjóta. Við hjer þurfum að hugsa allt fyrir ykkur. Trúar-, safnaðar og skólamál vort á að ganga á undan öllu. Menn *vantar* að hafa hugann á öðru æðra, og hærra, heldur en þessu *troubl*-i og umstangi fyrir daglega lífinu“.

„Jeg býst við að þjer hafið rjett í því. En kjörum sumra er svo háttað, að þeir eiga bágt með að hefja hugann frá hinum daglegu störfum sínum til að íhuga þessi stóru framfaramál þjóðar vorrar“.

„Það er líka synd að segja að alþýðan gjöri það. Mjer virðist stundum, eins og hún veiti enga eptirtekt því, sem okkar mestu og beztu menn eru að vinna. Fjölda margir íhuga það ekkert, og taka engan þátt í því, nema ef vera skyldi til að spilla fyrir“.

„Það getur líka komið af annari orsök, þessi deyfð í alþýðunni. Hún þykist vera búin að komast að

þeirri niðurstöðu, að það sjeu vissir menn af þjóð okkar hjer vestra, sem vilja ráða öllu, og hugsa fyrir þjóðina; og svo álíta menn þá bezt að lofa þeim að sigla sinn sjó, heldur en að lúta boði þeirra og banni".

„Þetta var setning, sem jeg sá honum fjell ekki, enda ætlaði hann að svara mjer, og bjóst jeg við einhverju kröptugu; en þá vildi svo til, að í sama bili opnuðust búðardyrnar, og inn gekk maður og heilsaði upp á Mr. Johnson; hann var lágur maður vexti með rautt skegg; það var auðsjeð, að hann var verkamaður.

„*Evening*, Mr. Johnson", sagði hann. Jeg kom hingað samkvæmt umtali okkar í gær. Getið þjer gjört svo vel og veitt mjer áheyrn í einrúmi?"

„Já, með ánægju". „Heyrið þjer", sagði hann við mig, „fyrirgefið að jeg verð að yfirgefa yður fáein augnablık, meðan jeg tala við þennan *gentleman*. Gjörið þjer svo vel að taka þennan stól á meðan".

Jeg settist niður, og þeir gengu inn í innri skrifstofuna, og var aðeins þil á milli, og heyrði jeg samtal þeirra, án þess jeg hefði nokkra löngun til þess.

„*Well Sir*", byrjaði Mr. Johnson, „þjer segist vera kominn hingað samkvæmt umtali okkar í gær?"

„*Yes*, það er jeg. Jeg get reyndar ekki sagt, að jeg sje alveg búinn að fastráða, hvort jeg eigi að *riska* því eða ekki, að leggja eigur mínar í fjelag ykkar. En jeg hugsaði mjer að tala frekara um það við yður fyrst“.

„Það er ekki nema rjett af yður að gjöra það. Maður getur aldrei verið of *careful*, þegar um þesskháttar mál er að ræða. En jeg get lítið meiri upplýsingar gefið yður, en þær sem jeg gaf yður í gær. *Business* vort er stórt, og reikningar margbrotnir, og jeg get ómögulega sagt upp á hár, hvernig þeir standa. En svo mikið veit jeg, að hver, sem hefur peninga aflögu, getur ekki gjört annað þarfara við þá, en að gjörast *shareholder* í fjelagi voru. Auðvitað geta ýms óhöpp homið fyrir, sem enginn getur sjeð fyrirfram, svo *businessið* kynni að *busta;* en það er engin ástæða til að ímynda sjer það, heldur það gagnstæða, eptir því sem hagur vor stendur nú. Okkar á milli sagt, þá eru *Directorarnir* alls ekki áfram um að fá nýja *shareholders;* en af því þjer eruð góðkunningi minn, og jeg vissi að þjer höfðuð dálítið af peningum, sem þjer vilduð koma út á góða *interest*, þá datt mjer í hug að gefa yður *chance* að ganga í *businessið*, og

mig grunar að peningar yðar gefi betri *interest* þar, en annarstaðar. En fyrir sjálfan mig er það ekki minnsta gróðaspursmál, að fá yður í fjelagið".

„Jeg veit það, Mr. Johnson, jeg veit það, að yður gengur ekki annað til en góðvilji og hugulsemi við mig. Og eptir því sem þjer segið, þá er jeg ekkert hræddur um peninga mína í ykkar höndum".

„*Well,* þjer ráðið vitaskuld hvað þjer gjörið. Jeg hef gefið yður allar þær *particulars* viðvíkjandi fjelaginu, sem jeg get í fljótu bragði. Hvað er það mikið, sem þjer hefðuð hugsað að leggja í fjelagið, Mr. Salomonson?"

„Jeg á eitthvað 200 dollars, sem jeg þarf ekki að brúka. Jeg hef dregið það saman með sparnaði og stöðugri atvinnu í nokkur ár, og þar sem það er aleiga mín og það eina, sem kona mín og börn hafa að reiða sig á, ef mín missir við, þá getið þjer nærri, að mjer er annt um að leggja þá að eins í það fyrirtæki, þar sem engin hætta væri á, að jeg tapaði þeim".

„Það skil jeg mikið vel, og það er lofsvert af yður að bera svo mikla umhyggju fyrir konu yðar og börnum. Þjer eruð sparsamur maður, jeg hef alltaf sagt það. Jeg auðvitað vil ekki eggja yður á að

leggja peninga í *business* vort. Jeg vil þjer sjeuð alveg sjálfráður. En í yðar sporum hefði jeg ekki lengi verið að hugsa mig um, hvað jeg ætti að gjöra".

„Jeg ætla heldur ekki að vera að þvæla það lengur. Jeg veit að mjer er óhætt að taka orð yðar trúanleg viðvíkjandi hag fjelagsins. Jeg veit þjer viljið mjer vel, og eruð einlægur, og munuð ekki ráðleggja mjer nema heilt".

„Jeg vona það, Mr. Salomonson. Jeg vona það. Þjer vitið að jeg er ekki gefinn fyrir að draga menn á tálar, eða fara með *fraud*. Svo þjer hafið þá afráðið að leggja peninga yðar í Businessið".

„Yes, jeg hef það. Og jeg hef peningana með mjer, svo við getum lokið businessi okkar nú strags".

„*All rigth.* Jeg skal gefa yður *receipt* fyrir upphæðinni, og síðan senda yður hlutabrjefin".

„Yes. Gjörið þjer svo vel, Mr. Johnson, hjerna eru peningarnir, 200 dollarar, eins og jeg sagði áðan".

„Þakka yður fyrir Mr. Salomonson, bíðið þjer eitt augnablik meðan jeg fylli út skjölin".

Og svo heyrði jeg ruslað í pappír og urgað í penna, og eptir nokkur augnablik sagði Mr. Johnson: „Hjerna, gjörið þjer svo vel. Jeg er yður mjög þakklátur

fyrir. Þjer munið eptir að koma á *shareholders*fund, sem verður í næsta mánuði".

„*Businessi* okkar er þá lokið, Mr. Johnson?"

„Yes, þjer hafið öll lögleg skjöl í höndunum, til að sanna að þjer eigið þessa upphæð í fjelaginu".

„Jæja, þakka yður fyrir. Gott kvöldið Mr. Johnson".

„Gott kvöldið, Mr. Salomonson, og þakk yður fyrir viðskiptin. Jeg vona þjer fáið aldrei ástæðu til að yðrast eptir að hafa lagt peninga yðar í fjelagið".

Svo komu þeir fram. Aðkomumaður tók hatt sinn og fór út.

„Gjörið þjer nú svo vel að koma heim með mjer", sagði Mr. Johnson. „Jeg loka búðinni vanalega kl. 7 og nú er hún orðin það".

„Heyrið þjer, Mr. Johnson", sagði jeg þegar við vorum komnir út á strætið, „jeg kann betur við að segja yður frá því, að jeg heyrði samtal ykkar, og varð það án þess jeg hefði nokkra löngun til þess, því jeg sat þar sem þjer sögðuð mjer. En ef það hefur verið „prívat" samtal, þá fullvissa jeg yður um að það skal ekki útbreiðast eptir mjer".

O well, það gjörði ekkert til. Auðvitað var það

ekkert *prívat* samtal, bara *business*, og þó — well það gjörði ekkert til“.

„Efnahagur fjelags yðar er víst góður, að menn skuli vera að leggja svona peninga í það?“

„*Well yes;* það er ekki annað hægt að segja en að efnahagur fjelagsins sje góður. En á hinn bóginn er það alls ekki gefinn hlutur, þó einn maður leggi peninga í eitthvert *business*, að það standi sig vel fyrir því“.

„Er það ekki? Fáir held jeg leggi peninga í fyrirtæki, nema þeir viti að það standi sig vel, og peníngarnir gefi góða vöxtu“.

„Já, menn geta staðið í þeirri meiningu, að þeir gjöri það. En það getur verið, þó að orð leiki á, að eitthvert *business* standi sig vel, þá sje það í rauninni rjett við að *busta.* Og komi einhver þá, sem vill leggja peninga í *businessið*, hvað getur þá *Manager* fjelagsins gjört, annað en að taka á móti peningunum?“

„Hann getur aðvarað manninn, og sagt honum að fjelagið standi illa“.

„Hann væri enginn *business*-maður ef hann gjörði það. Hann veit ef til vill ekki sjálfur nákvæmlega um hag fjelagsins. Bækurnar sýna ekki annað en

fjelagið standi vel. *Business* er *business*, og það er skylda manns, og viðtekin *business*-regla í þessu landi, að fara eins langt og maður kemst í öllum viðskiptum, *eins lengi* og maður gjörir það á löglegan og ærlegan máta“.

„En það er hvorki löglegur eða ærlegur „máti“ að svíkja fje út af mönnum“.

„Það er enginn að tala um að svíkja fje út af mönnum. Skoðið þjer til: Maður kemur og vill af frjálsum vilja leggja peninga í eitthvert *business*, og hvaða ástæða er fyrir fjelagið að fara að slá hendinni á móti þeim; það hefur allan lagalegan rjett til að taka við þeim, hvernig svo sem hagur þess er“.

„Já, en skoðið þjer til: Svo framarlega sem forstöðumenn fjelagsins vita, að það standi illa, finnst yður þá ekki vera samvizkuspursmál fyrir þá, að taka við peningum mannsins, og gjöra hann máske öreiga?“

„Samvizkuspursmál, ha, ha, ha! Heyrið þjer góðurinn minn: Samvizka og samvizkuspursmál eru orð, sem ekki gilda í hjerlendum *business*-reglum, og ekki eru kennd á *business*-skólum“.

„Og þjer, máttarstólpi kirkjufjelagsins, talið svona“.

„Jeg er enginn máttarstólpi kirkjufjelagsins, þó

jeg sje því hlynntur, og *interestaður* í málefnum þess. Jeg tala frá hjerlendu *business-* og lagalegu sjónarmiði. Það er skylda manns að fara eins langt og maður kemst á ærlegan máta í öllum viðskiptum“.

„Jæja, jeg ætla ekki að fara að þrátta um það við yður; jeg þekki ekki *business*-reglur lands þessa“.

„Nei, það er auðheyrt. Þjer eruð líka utan af landi. En nú erum við komnir heim; þetta er húsið mitt“.

Af því skuggsýnt var, gat jeg ekki veitt húsinu nákvæma eptirtekt, en þó sá jeg að það var mjög skrautlegt. Fyrir dyrunum var hurð úr *Mahogny*-við, og tvær langar glerrúður voru greiptar inn í hana; framan á hurðinni var plata úr silfri, og var nafn Johnsons grafið á hana.

Hann lauk upp, og við gengum inn í húsið. Við komum fyrst inn í hliðarganginn. Til hægri handar lá stigi upp á lopt meðfram veggnum, en beint framundan voru dyr, og aðrar til vinstri handar. Þær dyr opnaði Mr. Johnson, og vorum við þá komnir í skrautlega stofu.

„Gjörið þjer svo vel að fá yður sæti, og afsakið að jeg verð að yfirgefa yður eitt augnablik“.

Hann fór og jeg litaðist um í stofunni; allt bar þar vott um auðlegð og allsnægtir. Bogadreginn gluggi var á þeim stafni hússins, sem vissi að strætinu, og fyrir honum voru *damask*-gluggatjöld, sem náðu frá lopti og ofan á gólf. Eitt með því fyrsta sem jeg tók eptir, þegar jeg kom inn, var borð, sem stóð við gluggann, og var ekki stærra en svo, að bók sem lá á því, komst aðeins vel fyrir. Bókin lá á flossvæfli, og jeg stóð upp og leit á hana, og sá að það var — Biblían — ein af þessum stóru fjölskyldu-biblíum, bundin í svart *morocco*-leður, með nýsilfursskjöldum á hliðum og hornum, svo fögur og gljáandi, eins og hún væri fægð og burstuð á hverjum degi. Liti einhver inn um gluggann utan af strætinu, þá hlaut hann fyrst af öllu að reka augun í biblíuna, — „sláandi“ vottur þess, að sannkristið fólk bjó í húsinu. Jeg leit svo af hinni helgu bók og innan um stofuna. Veggirnir voru allir skreyttir með olíumálverkum í dýrum umgjörðum. Mjúkir hægindastólar og legubekkir voru á víð og dreif í stofunni og upp við vegginn stóð fagurt og gljáandi söngborð. Liðin er nú sú tíð, hugsaði jeg, þegar skilyrðin fyrir því að vera sannkristinn og guðelskandi maður voru þau, „að vera af

hor og örbyrgð nærri dauður". Nú lifa guðsbörn í „vellystingum praktuglega". En „sá, sem á pening sínkur er, sálina hans vjer teljum farna", og mitt í þessum hugleiðingum kom Johnson inn.

„Jeg sje þjer eruð mikill bókamaður, Mr. Johnson", sagði jeg. „Með yðar leyfi langar mig til að líta á eina eða tvær bækur í bókaskáp yðar".

„Yes, gjörið þjer svo vel. Jeg hef safnað að mjer töluverðu af góðum bókum. Skoðið þjer þær allar, ef yður lízt. Jeg ætla að ganga frá yður á meðan".

Jeg gekk að bókaskápnum og tók út eina bók. Jeg hjelt það væri ljóðabók Matthíasar, en sá fljótt að það var „Sameiningin" í bandi. Næsta bók sem jeg tók út voru prjedikanir eptir Talmage, og ljet jeg báðar þessar bækur fljótlega á sinn stað.

Bókaskápurinn ljek á ás og mátti snúa honum fyrir sjer. Jeg sneri honum við og tók út allþykka bók. Þetta var Björnsons: *Det flager i Byen og paa Havnen.* Jeg settist niður og fór að lesa í henni.

Jeg gleymdi sjálfum mjer og tók ekki eptir fyr en einhver lagði hönd á öxlina á mjer. Jeg stóð upp og sneri mjer við. Frammi fyrir mjer stóð há og grannvaxin stúlka í bláum kjól. Hún hafði klippt

hárið í topp, sem náði ofan á augabrýr og huldi alveg ennið; þetta var Elenóra.

„Nóra“, sagði jeg, „ert það þú? Jeg var svo sokkinn niður í bókina, að mjer varð hálfhverft við. En hvað mjer sýnist þú vera orðin umbreytt“.

„Sýnist þjer það? Ætli jeg hafi þá tekið breytingu til batnaðar eða til hins verra. Hvað heldur þú um það?“

„Jeg veit ekki. Líklega til batnaðar. En ekki sýnist mjer útlit þitt betra en það var“.

„Það er nú bara vitleysa úr þjer. Þú varst alltaf hálfgert flón svona innan um og saman við. Það er ekki að marka, þó jeg sje ekki kafrjóð í kinnum eins og jeg var. Það væri nú skárri dónaskapurinn að vera rjóð í andliti hjerna í Winnipeg. Jú, jeg hef tekið breytingu til batnaðar. Jeg geng í kjólum af nýjasta *style* og titla og þjera fólk rjett eins og jeg væri prestskona. Og jeg get dansað og borðað *Ice cream* og talað *nonsense* allan liðlangan daginn. Jeg segi þjer satt, að jeg er heima í Winnipeg-menntun“.

„Jeg heyri að þú ert lík sjálfri þjer enn þá“, sagði jeg.

„Auðvitað! Hverjum ætti jeg að vera líkari en

sjálfri mjer? En þú átt að gjöra svo vel og koma og *taka* með okkur *supper*".

Jeg gekk með honum inn í dagstofuna; þar var Mr. Johnson fyrir og frú hans og tvö börn, á að gizka 10 og 6 ára gömul.

Mrs. Johnson var þóttafull og gikksleg kona að sjá. Hún vísaði mjer til sætis við borðið, og sýndist mjer Winnipeg-humbug og hroki hvíla yfir henni eins og grjótfarg á saltfiski. Meðan á máltíðinni stóð talaði hún varla orð; samræðurnar voru allar milli Johnson og mín.

„Heyrið þjer", sagði Johnson þegar staðið var upp frá borðum, „þjer verðið í bænum á morgun og komið í kirkjuna okkar".

„Jeg veit ekki. Mig langaði til að vera einu sinni við messu hjá Únitörum. Jeg hef aldrei heyrt til þeirra".

„Einmitt! Þjer hallist máske að skoðunum þeirra?"

„Langtfrá. Jeg fer bara þangað fyrir forvitnis sakir".

„Þá skal jeg verða þjer samferða þangað", sagði Elenóra. „Jeg hef líka gaman af að koma þar".

„O Pa!" sagði eldri drengurinn, „jeg týndi *bolt-*

anum mínum í dag; mig *vantar* að fá annan nýjan á morgun“.

„*Well, go to bed,* og ef þú verður góður, þá skal jeg láta þig hafa nýjan *bolta* á morgun“.

„Lesið þið kvöldbænirnar ykkar og syngið þið kvöldsálminn“, sagði Mrs. Johnson. „Þið munið, að kennarinn ykkar á sunnudagaskólanum hefur sagt ykkur að gjöra það áður en þið farið að sofa“.

„Við syngjum stundum kvöldsálm“, sagði Mr. Johnson; „það er fagur og kristilegur siður. Komið þið með sálmabókina, börn, og syngið þið. Nóra, *open the piano*“.

Börnin sungu og Mr. Johnson með þeim. Jeg veitti sjerstaka eptirtekt parti úr einu versi, sem þau fóru með:

„mín vinna gekk mjer vel í hag
og var án slysa þennan dag
frá birting hans að húmi.
Guð minn, þjón þinn
færir þjer af hjarta hjer það hefur hann eina,
þúsundfaldar þakkir hreinar“.

Mjer fannst það vera fallegt af Johnson, og eiga vel við, að hann þakkaði guði fyrir, hvað vel hann hafði matað krókinn í búð sinni um kvöldið.

Og litlu seinna kvaddi jeg þau Johnson hjónin, sammæltist við Elenóru um að fara til Únítara daginn eptir og fór svo heim til mín á vatnsgrautarhúsið.

Sá, sem hefur verið staddur í Winnipeg eitthvert fagurt sumarkvöld, nokkrum mínútum fyrir kl. 7, og horft á fólkið ganga í fylkingu til kirkju — nei, ekki í fylkingu, heldur í hringiðu, því kirkjurnar eru í öllum áttum — og horft á allan þann grúa af öllum stjettum og stigum, gráhærða, sjötuga karla, sem fara í kirkju til að fá huggun af guðsorði, miðaldra hjón, sem fara, svo nágrannar þeirra geti ekki sagt að þau hafi setið heima. Fimmtugar kerlingar, sem hafa ofan af fyrir sjer með því að drekka kaffi og segja slúðursögur, miðaldra, fína herramenn, unga pilta, sem fara til að ná í einhverja stúlku til að fylgja heim í myrkrinu, ungar stúlkur, sem fara til að ná einhverjum pilti til að fylgja sjer heim, þrítugar piparmeyjar og strjáling af strákum og hundum, svartklædda pilta og hvítklæddar meyjar, sem eru að æfa sig í að styðja hvort annað á lífsleiðinni, — sá, sem hefur sjeð þetta fara sitt í hverja áttina, þvælast

hvað fyrir öðru með sálmabækur og biblíur í höndunum, hann hefur sjeð Winnipeg-fólk, þegar sunnudaga guðræknis gállinn er á því á fögru sumarkveldi.

Jeg var svo heppinn að lenda ekki í neinni kirkjufólksþvögu, þegar jeg daginn eptir gekk með Elenóru áleiðis til musteris Únitaranna. Þegar inn í salinn kom, sátu eitthvað 20 eða 30 hræður eins og merkikerti á víð og dreif um salinn, en fyrir stafni sat gráhærður og virðulegur öldungur, og hvíslaði Elenóra að mjer, að þetta væri „hinn heilagi faðir“. Út frá honum, sinn til hvorrar handar, lágu tveir hundar, og þóttist jeg vita, að annar þeirra mundi vera kórdjákni, en hinn meðhjálpari. Svo byrjaði guðsþjónustan. Jeg hlustaði á ræðuna litla stund, og fór svo að brjóta heilann um það, hvað vitleysa manna mundi þurfa að komast á hátt stig, til þess menn gætu fengið ókeypis húsnæði á einhverjum vitskertraspítalanum.

„Heyrðu“, sagði jeg við Elenóru, þegar við vorum komin út frá „messunni“, „mjer sýndist ekki sjerlega mikill „andaktar“ eða guðræknisblær á þessu fólki, sízt á hinu yngra fólki“.

„Andaktar eða guðræknisblær! Nei, auðvitað ekki. Hvað ætti það að þýða? Til hvers ætti fólk að vera að skella guðræknisblæ yfir andlitin á sjer, eins og átt-ræðar „melankólskar“ kerlingar. Til hvers heldurðu að fólk gangi í kirkju hjer í Winnipeg?“

„Nú, jeg hjelt það gengi í kirkju til að fræðast af guðsorði, og fá huggun af því“.

„Já, þjer *feilar* nú þar. Það getur verið að sumt hið eldra fólk gangi í kirkju af þeim ástæðum. En unga fólkið hjer í Winnipeg er frjálslyndara og lengra komið í hjerlendri menntun en svo“.

„Og til hvers fer það þá í kirkju?“

„Til að sýna sig og sjá aðra, auðvitað. Hvaða erindi ætti það annars í kirkju? Piltarnir fara til að ná í stúlkurnar, og stúlkurnar fara til að ná í piltana. Það er mun þægilegra fyrir piltana að eiga stúlkurnar vísar í kirkjunni á hverju sunnudagskveldi, heldur en að þurfa að vera á þönum eins og skollatóur eptir þeim út um allan bæ. Svo hefur það líka gaman af hljóðfæraslættinum og söngnum í kirkjunni, svo það er tilvinnandi að láta sjer leiðast undir ræðunum dálitla stund. Þess vegna fer fólk í kirkju. Skilurðu það ekki, *you goose?*“

„Jú, jeg fer að ráma í það. Svo þú álítur að fólk veiti ekki ræðum prestanna sjerlega mikla eptirtekt“?

„Jeg álít að allur fjöldinn af unga fólkinu veiti þeim enga eptirtekt“.

„Jeg skal gjöra tilraun og vita, hvort þú hefur á rjettu að standa. Þegar jeg kem í kvöld, ætla jeg að spyrja fólkið, hvað það muni úr ræðum prestanna í dag“.

„Gjörðu það“, sagði hún, og fjell svo þetta tal niður, og jeg hjelt heim til mín á „vatnsgrautarhúsið“.

Að ganga um stræti í Winnipeg í góðu veðri að kvöldi dags, einkanlega á sunnudagskvöldum, mun margur segja að sje hressandi fyrir líkamann; þeir, sem trúa á sálarlíf mannsins, munu segja, að það sje líka hressandi fyrir sálina. Að ganga fram hjá röðum af húsum, þar sem eitt er öðru skrautlegra, og fagrir og smekklegir blómsturgarðar blasa við manni, og blómakörfur hanga eða standa í gluggunum, og loptið ilmast af angan blómanna, en hljóðfærasláttur berst að eyrum manns innan úr húsunum, sem blandast við söng úr kanarífuglum, sem syngja í búrum sínum, — já, það getur minnt mann á ófullkomna tilveru af jarðneskri Paradís. En verði manni á að villast inn í bak-

strætin, þar sem saurindum, leðju, ösku og allskonar hugsanlegum óþverra ægir saman, og loptið eitrast svo, að þeim manni, sem vanur er við að draga að sjer hið hreina lopt náttúrunnar, finnst hann vera knúður til að grípa fyrir vitin, þá getur manni dottið í hug að það sjeu einhver ferfætt dýr, en ekki menn, sem búi þar. Ef einhver gjörðist svo fífldjarfur, að skjóta því að Winnipeg-búum, að strætin hjá þeim væru góð eptirlíking af andlega lífinu þeirra, þá mundi hann verða fyrir þeirri hríð af skömmum, að það yrði nægur forði til margra ára. Blöðin mundu hamra á honum, og prestar og prestamálvjelar fórna höndum til himins í heilögum viðbjóð og hryllingi yfir slíku guðleysi.

Þegar jeg kom heim, var þar glatt á hjalla, margt fólk var komið og var að gaspra við heimilisfólkið.

„*Say, Bella*“, sagði einn piltur við stúlku þar, „varzt þú í „Gránu“ í kvöld?“ (Grána er uppnefni, sem Únitarar hafa sett á íslenzku kirkjuna).

„*Yes*, jeg var þar; *why?*“

„Nothing; var gott *music?*“

„Hreint *splendid*“.

„Hver fylgdi þjer heim?“

„*None of your business*“.

„Ræðan mun hafa verið góð hjá prestinum í kvöld“, spurði jeg þessa, sem hjet Bella.

„Ræðan, já, það held jeg. Það mun hafa verið. Jú, það var óhætt um það, hún var góð“.

„Manstu hvað hann hafði fyrir texta?“

„Ónei, ekki man jeg það. Þa- það heyrist svo illa, þangað sem jeg sit“.

„Já, einmitt það. Heyrðu, sagði jeg og sneri mjer að manni, sem sat þar, manstu út af hverju presturinn lagði?“

„Well, ónei! það er hreint dottið úr mjer. Það er líka altjend svoddan skrölt þarna uppi, sjáðu, jeg er í söngflokknum“.

„Stendur heima. Þá var ekki að búast við, að þú veittir ræðunni eptirtekt, fyrst þú ert í söngflokknum“.

Daginn eptir fór jeg úr bænum. Jeg kom í búðina til Mr. Johnson og kvaddi hann og óskaði honum og „businessi“ hans velgengni.

En sú ósk varð ekki að áhrínsorðum. Fáum dögum eptir að jeg kom heim heyrði jeg, að verzlunarfjelagið „Johnson, Johnson & Co.“ væri orðið gjaldþrota, og það svo hroðalega, að hluthafar hefðu ekki fengið nema örfá „cent“ fyrir dollarinn, og var því fleygt

fyrir, að fjelagsstjórnin hefði gjört fjelagið gjaldþrota til að græða á því.

VII.

Winnipeg, 21. apríl 18 . .

. . . „Jeg gjöri það meira af vilja en mætti að skrifa nú. En mjer finnst jeg knúð til að rita, og margt væri að segja, ef jeg hefði þrek í mjer til þess. En það er ekki því að fagna. Höndin getur ekki ritað þau orð, sem hugurinn hugsar. Jeg vildi að jeg væri horfin til ykkar litla stund, að segja þjer munnlega það, sem á dagana hefur drifið nú upp á síðkastið. Jeg vildi jeg hefði aldrei farið hingað til Winnipeg. Jeg hef aldrei óskað þess fyr en nú, og sá tími var, að jeg mundi hafa hlegið að hverjum, sem sagt hefði, að jeg mundi óska þess. Maður er lengi að læra að þekkja mennina og lífið í bæjunum. Jeg hef aldrei þekkt það eins vel og nú. Jeg hef varið öllum þessum árum í einskisverðri baráttu fyrir lífinu, innan um svæfandi glaum og gleði, sem stórbæirnir eru fullir af. Jeg var á leiðinni til framfara og menntunar áður en jeg fór burt frá ykkur, en nú er komið að leikslokum og

þessi einskisverða tilvera bráðum á enda, sem betur fer. Jeg hafði ranga hugmynd um mennina. Jeg hjelt þeir væru góðir. Að minnsta kosti hjelt jeg, að eitthvað gott væri til í öllum mönnum. Í æsku var okkur kennt, að guðs andi og eðli byggi í manninum, en mjer er næst að halda, að svo framarlega sem vondur andi sje til, þá sje það hans andi og eðli, sem býr í sumum mönnum. Og verstir og viðsjálastir eru þessir úlfar, sem kasta yfir sig kápu trúar og guðrækni, sem að sönnu láta bibliuna liggja á borðinu, þar sem allir geta sjeð hana, en sem ekki hlífast við að leggja bresti náungans á metaskálar, og dæma hann eptir sínu guðrækna og gikkslega höfði. Þetta fólk, sem gengur í kirkju tvisvar á hverjum helgum degi, og ávallt hefur kærleikans og mannúðarinnar orð á sínum hræsnisfullu vörum, mundi ekki hlífast við að reka umkomulausa aumingja frá húsdyrum sínum. Mennirnir eru hræsnarar, „fullir allskonar órjettvísi, flærðar, öfundar, haturs“, eins og postulinn segir. En þetta fólk úttekur sín laun, jeg ætla ekki að segja þjer frekara frá því. Mjer segir svo hugur um, að þetta verði hið síðasta brjef, sem jeg skrifa þjer. Nú þegar er jeg orðin þreytt af að hugsa; nei, ekki

af að hugsa, því hugsanirnar koma sjálfkrafa, heldur af að rita, það er móða fyrir augum mjer, og herbergið hringsnýst. Jeg hef ekki minnst á aðalefnið, sem jeg ætlaði að rita þjer um, og það verður að farast fyrir. Jeg get það ekki. Þú frjettir ef til vill einhverntíma nákvæmar um endalok mín, því jeg finn að þau færast nær. Æfin er liðin, eins og eitt augnablik, og þessu augnabliki var varið til einskis.

Mjer sortnar fyrir augum. Hönd mín stirðnar og mátturinn þverrar. En jeg má ekki enda brjefið svo, að jeg ekki þakki þjer fyrir öll góðu brjefin þín og ráðleggingarnar. Og svo sendi jeg mína síðustu kveðju til vina og vandamanna, og vona að allir gleymi mjer, því jeg er ekki þess verð að nokkur maður felli tár yfir leiði mínu. Opt hefur mig langað heim, en aldrei eins og nú, þó ekki væri nema til að deyja. En það verður ekki. Hver veit nema mjer í öðrum heimi verði leyft að líta niður, og svífa í kringum ykkur, eins og góður verndarengill á lífsleið ykkar“. . . . .

Elenóra.

Jeg varð hálfhissa á þessu brjefi, og það því fremur sem jeg skildi alls ekkert í, hvernig í þessu gat

legið. Eitthvað gekk að henni, og það meira en lítið, en hvað það var, það var hulin ráðgáta fyrir mig.

Svo leið eitthvað vika, og þá komu blöðin með þá frjett, að hún væri dáin, en á dauðamein hennar minntust þau ekki.

Jeg skrifaði Mr. Johnson, og bað hann að segja mjer það, sem hann kynni að vita um aðdragandann að dauða hennar, en jeg fjekk ekkert svar, og datt mjer þá í hug að jeg hafði heyrt, að það væri siður hjá heldra fólkinu í Winnipeg, að svara aldrei brjefum eða fyrirspurnum, sem alþýðumenn rituðu til þeirra.

VIII.

First gentleman: „What! and will such things happen?"
Second gentleman: „Ask my dog Sir! If he says aye, it will; if he says no, it will. If he only shakes his tail and says nothing, it will".

Two gentlemen of Verona.

Það var liðið töluvert á annað ár frá dauða Elenóru, þegar atvik kom fyrir, sem olli því, að jeg frjetti allt hið sanna um aðdragandann að dauða hennar, og lýk jeg sögunni með því að segja frá því, enda mundi hún annars ekki geta náð tilgangi sínum.

Jón hjet maður — gjörir ekki til, hvers son hann var, jeg man það ekki —, hann hafði áður fyr „á landnámstíð" numið land í nágrenni við okkur, og sezt þar að. Svo þegar bólan gekk, þá missti hann konu sína og eina stúlku á 13. ári, sem þau áttu. Eptir dauða þeirra festi hann ekki yndi þar, seldi það lítið hann átti, og flutti til Winnipeg, og hafði þar ofan af fyrir sjer með því að saga eldivið.

Einu sinni, þegar jeg var á ferð, vildi svo til, að jeg hitti karl þennan af tilviljun á greiðasöluhúsi, og þekkti hann mig og heilsaði mjer.

„Já, hvað er nú að frjetta?" byrjaði hann; „ósköp ertu nú orðinn stór".

„Ó jeg segi engin tíðindi. Allar frjettirnar eru sjálfsagt hjá þjer".

„Ja nei. Jeg frjetti ekkert. Opt hefur mig langað til að koma í gömlu átthagana og heimsækja ykkur. Mikið held jeg sje nú orðið umbreytt þar síðan jeg fór".

„Jeg býst við þjer mundi þykja það. En jeg held samt, að umbreytingin samsvari ekki árafjöldanum".

Getur verið. Margt hefur nú á dagana drifið síðan jeg fór. Jeg hef *lifað* þarna í Winnipeg, og verið að

berjast við að hafa ofan af fyrir mjer, og mjer hefur tekist það hingað til. En nú er jeg ekki farinn að þola að standa við sögun í gaddhörkunum á vetrum".

„Það er ekki von, þú ert maður gamall".

„Jeg er yfir sextugt. Jeg hef aldrei getað hitt þig, þegar þú hefur verið á ferðinni. Hefurðu komið til Winnipeg síðan Elenóra frændstúlka þín dó?"

„Nei, jeg hef ekki komið þar. En af hverju minnist þú á hana, þekktir þú hana nokkuð?"

„Það held jeg. Svo opt var jeg hjá henni síðustu mánuðina, sem hún lifði".

„Svo, þú veizt þá úr hverju hún dó, og um aðdragandann að dauða hennar".

„Biddu guð fyrir þjer. Já. Jeg held það. Það gæti víst enginn sagt þjer frá því greinilegar en jeg, ef þú hefur ekki heyrt það".

„Nei, jeg hef ekkert heyrt um það. Jeg ritaði Mr. Johnson, og bað hann að skýra mjer frá því, en hann svaraði mjer engu".

„Og guðsbarnið! Það var rjett líkt honum. Hann hafði líka góða ástæðu til þess. Þeir eru allir að berjast við það, lúterskir, Únítarar og Presbýteríanir, þarna í Winnipeg, að koma mönnum inn í himnaríki,

og þeim tókst víst að senda hana þangað á endanum“.

„Nú fer jeg ekki að skilja þig. Þú verður að segja mjer greinilega frá því öllu. Jeg veit þú ert minnugur og sannorður, og óhætt að trúa þjer“.

„Jeg skal reyna það. En jeg veit varla, hvernig jeg á að byrja. Það verður dálítið löng saga, ef jeg á að segja frá því öllu nákvæmlega“.

„Jeg skal reyna að hlusta á þig með þolinmæði“.

„Jeg kynntist Elenóru fyrst, þá er hún var orðin vinnustúlka hjá Mr. Johnson. Jeg *lifði* þar í *næstu dyrum*, og „passaði“ vatn og eldivið í húsið, og marga máltíðina gaf hún mjer, og marga ánægjustund hafði jeg af því að tala við hana, því ekki vantaði hana gáfurnar, þó hún væri nokkuð fjörug og kát“.

„Jeg veit það, haltu áfram“.

„Auk safnaðarfjelaganna eru í Winnipeg mörg önnur fjelög: Kvennfjelag, Söngfjelag og Goodtemplarafjelög. Elenóra var í einhverjum þessum fjelögum, jeg held í Goodtemplarafjelaginu, og þegar fundir voru, þá fór hún opt þangað“.

„Unglingsmaður einn var þar í bænum, sem Ólafur hjet. Ekki veit jeg, hvers son hann var, nema hann

kallaði sig Johnson. Hann var snyrtimenni, barst mikið á, og tranaði sjer fram í flest málefni, sem fyrir komu. Ef einhversstaðar í bænum var dans eða skemmtisamkoma, þá mátti eiga víst, að hann væri þar, og hefði tvær eða þrjár stúlkur með sjer. Ekki veit jeg, hvað margar stúlkur hann hefur verið búinn að táldraga um æfina, og það veit að líkindum enginn, nema helzt hann sjálfur“.

„Eins og aðrir fleiri hans líkar, þóttist hann „vaxinn upp úr því“, að vera í lúterska söfnuðinum; en þegar Únítarar mynduðu flokk, gekk hann í lið með þeim, og komst brátt til „valda og metorða“. Enn fremur var hann í bindindisfjelagi og var mesti reglumaður. Hann gætti sín að bragða aldrei vín næsta dag áður en fundur var haldinn, svo vínþefur fyndist ekki af honum, þegar á fund kæmi. En þess á milli saup hann á þegar hann vildi. Hann var bindindismaður á fundum, hófsemdarmaður næstu tvo daga á undan fundi, og drykkjumaður (í laumi auðvitað) hina 5 daga vikunnar. Skynsemi hafði hann talsverða, og sparaði ekki að beita henni til að koma fram hrekkjum sínum og brögðum. Hann hafði eitt þetta *demoniska* andlit, og maður þurfti ekki annað en sjá hann einu sinni,

til þess að sannfærast um, að hann mundi ekki svífast neins, ef honum byði svo við að horfa, til að koma fram áformi sínu“.

„Það var svo, eptir að jeg hafði verið þarna í nágrenni við Mr. Johnson nokkurn tíma, að jeg fjekk veður af því, að Ólafur þessi var farinn að daðra kringum Elenóru. Jeg vissi aldrei, hvenær eða hvernig það byrjaði. Hann mun hafa sjeð hana á samkomum eða fundum, fyrst, og fór brátt að draga sig eptir henni; hún mun hafa heyrt eitthvað af orðróm þeim, sem af honum fór, því hún hafði mestu skömm á honum og vildi ekki sjá hann.

Svo gekk meiri part sumars, að það mátti heita hann elti hana á röndum, og skrifaði henni þar fyrir utan hvert ástabrjefið á fætur öðru. Eitt átti hann verst með, og það var, að hann gat aldrei komið heim í húsið. Johnson, húsbóndi Elenóru, var strangur trúmaður, og leið ekki Únitörum að koma að staðaldri í hús sitt, og yrði Ólafi að koma þangað, þá leituðust allir við að sýna honum bæði í orði og verki, að þeir höfðu skömm á honum“.

„En það sannaðist á honum, að djöfulsins börn verða ekki ráðalaus. Áður en nokkurn varði, var hann bú-

inn að segja skilið við Únitara, og genginn í lúterska söfnuðinn, og gekk nú eins og gaddhestur fram í að styrkja málefni hans, en gjörði fyrverandi flokksbræðrum sínum allt til skaða og skapraunar.

Brátt tókst honum nú að koma sjer í mestu kærleika við Mr. Johnson. Hann varð allt í öllu með honum, og hljóp eins og skollatóa hvenær sem skyldi út um allan bæ, til að betla peninga til kirkjunnar eða skólans. Hann hætti nú að fara á dans eða aðrar samkomur, og varð fyrirmynd ungra manna í siðgæði. Nú kom hann optar í hús Johnsons en áður, og fyr en nokkurn varði, var hann búinn að koma svo ár sinni fyrir borð, að Mr. Johnson hafði tekið hann í hús sitt, og lofað að láta hann hafa þar fæði og húsnæði.

Nú fór allt að greiðast fyrir honum. Hann umgekkst Elenóru daglega, og var ekkert nema auðmýktin og blíðlætið. En lengi vel var engan bilbug á henni að finna. En það munu fáar stúlkur, sem geta veitt mótstöðu til lengdar, þegar þannig er sótt eptir þeim, enda hafði hann nú bæði Mr. og Mrs. Johnson með sjer í ráðum. Þar kom á endanum að

jeg fann að Elenóra var farin að linast fyrir, og orðin öðruvísi til hans en áður.

„Nóra min“, sagði jeg einn dag við hana, „mig langar til að spyrja þig að einni spurningu, og vona, að þú misvirðir það ekki“.

„Nei langt frá“, sagði hún, „þjer er óhætt að spyrja mig að hverju sem þú vilt“.

„Jeg heyri að fólk er farið að fleygja því á milli sín, að þú ætlir að eiga hann Ólaf, og af því jeg trúði því ekki, en leiðist að heyra fólk slaðra, þá datt mjer í hug að spyrja þig að því“.

„Það mun eitthvað hæft í því. En jeg hjelt að fólk vissi ekki neitt um slíkt ennþá. Mjer sýnist Ólafur í seinni tíð vera að taka sjer fram, og vera orðinn stiltur og góður piltur, svo jeg áræddi að játa honum eiginorði“.

„Nóra min“, sagði jeg. „Jeg vona að þú takir það ekki illa upp fyrir mjer þó jeg tali um þetta við þig; jeg er gamall og þekki betur heiminn en þú. Það er auðvitað satt, að Ólafur hefur tekið mikilli breytingu til batnaðar í seinni tíð. En það kemur mjer fyrir eins og glitofin blæja, sem hann er að breiða yfir sig. Jeg segi þjer satt, að hann hefur djúpsett

hrekkjavit, og svífist einskis til að koma fram ásetningi sínum. Jeg vildi þú hefðir aldrei látið undan honum, því jeg er viss um hann verður þjer til ílls“.

„Heldur þú það? Jeg held að þetta álit þitt á honum sje ekki rjett. Jeg hef enga ástæðu til að efast um einlægni hans, og hvernig sem fer, þá fer jeg ekki að bregða orð mín við hann, úr því svona er komið“.

„Mjer dettur heldur ekki í hug að fara að telja þig á það, en varaðu þig á honum, hann er eins og úlfur í sauðargæru“.

Svona fjell þetta tal niður, og jeg minntist ekki framar á það við hana. Ólafur var framúrskarandi góður og stimamjúkur, færði henni hverja gjöfina af annari og gekk með henni út um bæinn á kvöldin og á sunnudögum. Jeg sá ekki til neins að aðvara hana frekar og ljet allt vera, eins og jeg sæi það ekki.

Svo leið veturinn og allt gekk með himnalagi á milli þeirra. En þegar út á leið, fór jeg að taka eptir breytingu á Elenóru; hún fór að verða ómannblendin, gekk eins og í draumi, vildi helzt vera í einrúmi og svaraði varla, ef á hana var yrt. Það leyndi sjer

ekki, að eitthvað gekk að henni. Helzt vildi hún vera hjá Ólafi, og voru þau opt saman fram á nætur, ýmist heima eða út í bæ.

Svo eptir nokkurn tíma leyndi það sjer ekki, að hún fór ekki einsömul. Ólafur sat opt á tali við hana, og tók jeg eptir því, að það var eitthvað, sem þeim bar á milli og þau gátu aldrei orðið ásátt um.

Eitt kvöld kom hann venju fyrri heim og spurði eptir Elenóru. Jeg heyrði að hann sagði henni, að það kvöld ætti að leika víðfrægan sjónleik á leikhúsi einu í bænum og vildi að hún færi þangað. Hún hafði fyrst á móti, en fór samt, og grunaði mig illa um þá ferð, að hann skyldi vera að taka hana á leikhús, eins og hún var þá á sig komin.

Jeg var lengi á stjái það kvöld, og eitthvað kl. 11 ætlaði jeg að fara að hátta, en heyrði þá að framdyrnar voru opnaðar og Elenóra kom inn. Hún var föl og svo máttlaus, að hún gat varla staðið.

„Elenóra“, sagði jeg og flýtti mjer til hennar, „hvað gengur að þjer? Er þjer illt?“

„Mjer er dauðillt. Í hamingjubænum styddu mig upp stigann, jeg kemst það ekki sjálf“.

Jeg gjörði það, og spurði hana um leið, hvar Ólafur væri.

„Hann fylgdi mjer hjer að dyrunum og fór svo burt. Hann kvaðst þurfa að hitta mann niðri bæ, og fjekkst ekki til að koma inn. Er fólkið háttað?“

Jeg sagði að svo væri, og ætlaði að fara burt, en hún bað mig að fara ekki. „Mjer er svo illt“, sagði hún, „að jeg þori ekki að vera ein“.

„Hvenær varð þjer svona illt?“ spurði jeg, og sagði hún mjer það.

Þau höfðu farið á leikhúsið, eins og áformað var, og verið þar þangað til leikurinn var á enda. Þegar þau komu út, hafði Ólafur sagt að þau skyldu fara inn á næsta kaffihús, og fá eitthvað til að hressa sig á. Hún ljet tilleiðast, og þegar þau komu inn voru engir þar fyrir; þau settust niður á legubekk, og Ólafur bað um heitt kaffi.

Svo sátu þau nokkra stund og biðu eptir kaffinu. Það var orðið áliðið, og fólk hafði ekki búizt við viðskiptamönnum svo seint. Eptir nokkra stund spratt Ólafur upp, og gekk fram og kvaðst ætla að vita hvað kaffinu liði.

Hann kom bráðlega aptur með tvo bolla af kaffi,

og setti þá á borðið. „Jeg verð að koma með það sjálfur", sagði hann, „fólkið hjer er svoddan slóðar. Elenóra var þreytt og sifjuð, og tók bollann, sem hann rjetti henni og drakk úr honum fljótlega. Henni fannst einkennilegur keimur að kaffinu, og þegar hún var búin, kom yfir hana enn meiri víma og máttleysi en áður. Svo hjeldu þau á stað, en á leiðinni heim hafði henni hríðversnað, svo hún var nú yfirkomin".

Hún komst með naumindum í rúmið, og jeg lagðist útaf á legubekk. En brátt versnaði henni svo, að mjer leizt ekki á að vera einn yfir henni. Jeg fór því og vakti Johnsons hjónin og sagði þeim að Elenóra væri fárveik. Mrs. Johnson klæddi sig og fór til hennar, en jeg beið niðri Eptir lítinn tíma kom hún aptur, og sagði mjer að fara og sækja lækni í flýti. Jeg gjörði það, og þó leið nokkur tími þar til hann kom. Svo vissi jeg ekkert frekara fyrr en um morguninn, að mjer var sagt, að Elenóra hefði alið tvíbura um nóttina, andvana, og ekki nærri fullaldra.

Jeg gekk inn í hús Johnsons, og voru þau Johnsons hjónin þar ásamt Ólafi, og heyrði jeg það fljótt

á tali þeirra, að áformið var að senda Elenóru á sjúkrahúsið.

„Mr. Johnson", sagði jeg, „yður dettur þó ekki í hug að fara að flytja Elenóru burt úr húsum yðar, eins og hún er nú á sig komin?"

„Og hvers vegna ekki?" „Hvað er á móti að flytja hana?" „Hún hefur langtum betri aðhjúkrun og læknishjálp þar en hjer, og svo í annan máta get jeg ekki haft hana í húsum mínum, þar sem enginn er að annast hana".

„Hún getur haft allteins góða aðhjúkrun og læknishjálp hjer eins og þar. Þjer hljótið þó að sjá, að það yrði aðeins til að gjöra alveg út af við hana, að fara að flytja hana nú. Mjer sýnist það ekki vera nema maklegt, þó Ólafur sjái um að hún hafi góða aðhjúkrun, og fái einhverja góða konu til að sjá um hana, svo miklar þjáningar sem hún er búin að hljóta af honum".

„Hvað meinar þú með þessu, *you confounded fool*", sagði Ólafur og snerist að mjer svipmikill.

„Hvað jeg meina með þessu. Hverjum öðrum en þjer ætli þessi sjúkdómur hennar sje að kenna? ætli

hún hefði ekki verið öðruvísi á sig komin, hefðir þú ekki verið henni til bölvunar á lífsleiðinni“.

„Ha, Ha! Þjer kemur kannske til hugar, að eigna mjer þessa krakka, sem hún fæddi í nótt?“

„Herra trúr! hver ætli eigi þá annar en þú? Jeg þyrði óhræddur að sverja þig föður að þeim. Þú þyrftir nú að bæta því ofan á öll þín sómastryk að reyna að flekka mannorð hennar, rjett þegar hún liggur fyrir dauðanum. Þú villt máske bera á móti því, að þið hafið nokkurntíma verið trúlofuð?“

„Nei, jeg trúlofaðist henni með þeirri hugmynd, að hún væri heiðvirð stúlka“.

„Og þú þarft ekki að vera að neinum lygadylgjum um hana. Hún var heiðvirð stúlka og verður alltaf, þó henni yfirsæist í því að trúa öðru eins varmenni og þú ert. Og svo ætlar þú, eptir að þú ert búinn að vjela hana og tæla, að bæta því ofan á aðra illmennsku þína, að gangast ekki við því, að hún væri þunguð af þínum völdum. Ætli þú hafir ekki sett þennan sjúkdóm á hana af ásettu ráði? Jeg tryði því bezt að þú hefðir byrlað henni einhverja ólyfjan í kaffinu í gærkveldi“.

Hann hrökk saman, eins og hann hefði verið sleg-

inn. „Jeg sit hjer ekki lengur undir þessum skömmum“, sagði hann; „það væri maklegast að jeg gæfi þjer tækifæri að sanna orð þín fyrir rjetti“.

„Gjörðu það, ef þú þorir“, sagði jeg. „Þú kemur þó líklega að sjá hana; verið getur að hún hressist við að sjá þig“.

„Ekki held jeg það, greip Mr. Johnson fram í. Hann hefur öðru háleitara starfi að gegna, en að vera að því. Hann hefur lofað okkur, að fara útum bæinn í dag, að safna peningum til kirkjunnar“.

Hann fór, og varð ekki af kveðjum. Jeg horfði á eptir honum ofan strætið, og sá að hann fór ofan í vasa sinn, tók þar npp glas, að mjer sýndist, og fleygði því í strætisrennuna.

„Mr. Johnson“, sagði jeg, „þjer gjörið það fyrir mín orð, að lofa Elenóru að vera. Jeg skal hjúkra henni sjálfur og borga læknishjálpina, ef Ólafur ekki vill gjöra það“.

Hann hugsaði sig um. „Jeg skal láta hana vera núna, en jeg vil ekki hafa þesshåttar fólk í húsum mínum til lengdar“.

„Hvað! dettur yður í hug að trúa sögu Ólafs?“

„Jeg hef enga ástæðu til að rengja orð hans. Hann er í alla staði vandaður og heiðvirður maður“.

„Guð komi til! þjer ættuð þó að vita betur, og þekkja Elenóru betur en svo. Það er ósköp til þess að vita, hvað varmennska mannanna getur komizt á hátt stig“.

Jeg fór út og gekk ofan strætið, þangað sem mjer sýndist Ólafur kasta glasinu. Mjer hafði ekki missýnst, þar lá tómt glas, með nokkrum dropum af einhverjum meðalalög í.

Jeg tók glasið og stakk því í vasa minn, og gekk síðan upp í herbergi Elenóru. Hún benti mjer að koma, og spurði mig, hvort Ólafur væri ekki niðri. Jeg hafði ekki hjarta að segja henni samtal okkar, og sagði aðeins, að hann væri farinn út í bæ aptur.

Jeg sá að henni fjell það þungt, eins og eðlilegt var. Læknirinn var að fara burtu, en lofaði að koma aptur fljótlega; jeg fylgdi honum fram úr herberginu.

„Herra læknir“, sagði jeg, „þjer hafið gott vit á meðulum; mig langar til að sýna yður hjer meðalaglas, og vita, hvaða meðal hefur verið í því“.

„Það er velkomið, en heyrið þjer: Vissuð þjer til að Elenóra væri að brúka nokkur meðul áður en hún lagðist?“

„Ekki vissi jeg til þess“.

„Og var við allgóða heilsu?“

„Það held jeg, svona eptir hætti“.

„Hm. Lofið þjer mjer að sjá þetta meðalaglas“. Hann tók það og lyktaði af því og las á miðann. „Hvar fenguð þjer þetta glas?“ spurði hann svo.

„Herra læknir, jeg fann það“.

„Og hvað gengur yður til að vera að grennslast eptir, hvaða meðal hafi verið í því?“

„Okkar á milli sagt, og jeg segi yður það í trúnaði, held jeg að þetta glas eigi eitthvað skylt við sjúkdóm Elenóru“.

„Á haldið þjer það; svo þjer ímyndið yður að hún hafi tekið inn þetta lyf, sem var í glasinu?“

„Jeg er ekki viss í því, en ef svo hefur verið, þá hefur hún tekið það inn sjer óafvitandi, og nú herra læknir, viljið þjer gjöra svo vel, að segja mjer, hvaða lyf hefur verið i glasinu?“

„Hafi hún tekið, eða verið látin taka inn þetta lyf, þá hefur hún tekið inn *fóstureyðandi meðal*, hið sterkasta sem til er“.

„Eruð þjer nú viss um það“.

„Alveg viss, og mig grunaði undir eins, að hún

mundi hafa tekið inn eitthvað af þesskyns lyfjum. Vitið þjer, hver byrlaði henni þau?"

„Ekki svo jeg geti sannað það. Jeg verð að biðja yður, herra læknir, að þegja yfir þessu fyrst um sinn".

Hann lofaði því og fór.

„Nóra mín", sagði jeg þegar jeg kom inn til hennar aptur, „jeg er hræddur um, að Ólafur hafi byrlað þjer einhverja ólyfjan í kaffinu í gærkveldi".

Hún leit upp með hræðslusvip. „Af hverju heldur þú það?" spurði hún lágt.

„Jeg fann þetta glas, og Ólafur fleigði því úr vasa sínum. Læknirinn segir, að það hafi verið í því fósturеyðandi meðal, eitt hið sterkasta. Heldur þú það geti skeð, að Ólafur hafi gefið þjer það inn?"

„Það hefur sjálfsagt verið. Það var ekki sjálfrátt hvað jeg veiktist snögglega. Hann var í langan tíma búinn að reyna að fá mig til að taka inn það meðal, en jeg afsagði það alveg".

„Og þá hefur hann haft það svona, það var rjett eins og við var að búast af honum. En það tjáir ekki að tala um það. Jeg vona að guð gefi að þjer batni".

„Mjer batnar ekki", sagði hún mæðulega, „jeg kæri mig heldur ekki um það".

Jeg var svo yfir henni allan daginn. Enginn heimsókti hana, nema seint um daginn kom læknirinn aptur, og skoðaði hana og skildi eptir meðul.

IX.

„Guð, jeg þakka þjer, að jeg er ekki eins og aðrir menn: morðingjar óráðvandir, hórkarlar, eða eins og þessi tollheimtumaður. Jeg fasta tvisvar í viku, og geld tíund af öllu sem jeg á“.

Farísei.

Morguninn eptir var hún lakari; jeg fór ofan og hitti þau Johnson hjónin í stofunni.

„Mrs. Johnson“, sagði jeg. „Viljið þjer ekki koma og sjá Elenóru, hún er öllu lakari nú, og þjer kynnuð að geta hjúkrað henni betur en jeg“.

„Jeg vil láta fara með hana á sjúkrahúsið“, sagði Mr. Johnson, „það er að öllu leyti betra fyrir hana. Mrs. Johnson er svo *nervous*, að hún getur ekki verið yfir sjúklingum“.

„Jeg býst við“, sagði Mrs. Johnson, „að það hjúkri henni aðrir betur en jeg. Jeg vildi helzt hún væri komin burtu úr húsinu; það er ekki fyrir heiðvirt fólk, og ekki heldur samkvæmt guðsorði, að ljá slíkum ólifnaðarkindum húsaskjól“.

„Mrs. Johnson“, sagði jeg. „Jeg er hissa á að þjer skulið líða Ólafi að ljúga upp á stúlkuna í andarslitrunum. Þjer ættuð þó sannarlega að vita betur. Og af því þjer minntust á guðsorð, þá vil jeg leyfa mjer að spyrja: Er manni ekki boðið í guðsorði að hugga istöðulitla, aðstoða veika og líkna þeim, sem þjáðir eru? Jeg veit þið vitið það; þið, sem eruð svo guðelskandi fólk“.

„Hvað er þetta“, sagði Mr. Johnson; „hvað meinið þjer með þessum lestri? Ætlið þjer að gjörast prjedikari yfir okkur? Hafið þjer nokkuð út á breytni okkar að setja? Við hlýðum á guðsorð tvisvar á hverjum sunnudegi, og förum á sunnudagsskóla líka; engir leggja fram meiri peninga guðsorði til eflingar en við. En jeg segi yður satt, að jeg vil ekki hafa Elenóru í húsum mínum. Guðsorð býður manni að hafa ekki mök við glæpafólk eða vændiskonur, og ljá þeim ekki húsaskjól“.

„Og auk þess“, bætti Mr. Johnson við, „kastar það skugga á okkur, að ljá slíku fólki húsaskjól; við höfum reynt hingað til að lifa eins og sannkristnum er boðið“.

„Jæja“, sagði jeg; „jeg skal ekki biðja ykkur að

hjálpa henni framar, það verða líklega aðrir til að líkna henni og ljá henni húsaskjól, þó þið viljið ekki gjöra það".

Með það fór jeg. Jeg var hræddur um, að jeg kynni að segja eitthvað meira og verra við guðræknu hjónin, ef jeg tefði lengur.

Læknirinn kom aptur, og með honum kona, sem hafði verið fengin til að annast Elenóru; en Ólafur ljet ekki sjá sig.

Þegar læknirinn fór, spurði jeg hann, hvort hann hjeldi að hún mundi lifa, og kvaðst hann vona það, „ef hún væri ekki hreyfð, og yrði ekki fyrir neinni geðshræringu".

Jeg held líka að hún hefði lifað, hefði ekki þá komið fyrir atvik, sem reið henni alveg að fullu; enda var það nóg til að gjöra út af við hraustari mann en hún var þá.

Það var seint á þriðja degi eptir að hún lagðist, að þjónustustúlkan nýja hjá Mrs. Johnson kom og sagði frá því, að fólk væri niðri, sem vildi sjá Elenóru; og af því jeg hjelt það mundi ekki skaða hana, ljet jeg þau koma upp. Það var ein heiðarskona úr

söfnuðinum, og með henni var ónefndur „gentilmaður“ til fylgdar.

„Jeg kom“, byrjaði heiðurskonan, „til að sjá Elenóru; jeg heyrði sagt hún væri ákaflega veik“.

„Hún er mjög aum“, sagði jeg, „það er vel gjört af yður að koma og sjá hana“.

„Það er bágt. En það versta er þegar fólk hefur engu öðru en sjálfu sjer um að kenna. Þegar það hvorki vill hlusta á guðsorð nje ráðleggingar góðra manna, þá er ekki von að vel fari“.

„Heyrið þjer“, sagði jeg, „þjer megið ekki tala svona; þjer sjáið hún þolir það ekki“.

„Það lítur út“, hjelt hún áfram, „sem kæruleysi og ólifnaður sje að fara í vöxt, einkanlega meðal þessara ungu drósa hjer í Winnipeg. Ekki er það þó af því. að þær eigi ekki kost á að ganga betri veg, svo opt heyra þær guðsorð; en þær skeyta því ekki. Þeim þykir betra, eins og þessari stúlku, að ganga áfram í ljettúð og saurlifnaði, unz guðs refsandi hönd hittir þær, og varpar þeim til jarðar mitt í syndum sínum“.

Jeg varð nú orðlaus og leit á Elenóru. Hún lá hreyfingarlaus og starði í sífellu á heiðurskonuna.

„Það fer að verða heil kynslóð", hjelt hún nú áfram, „af þessum hórgetnu börnum, sem vaxa upp meðal Íslendinga hjer í Winnipeg. Þær sjá um það þessar ungu drósir. Jeg er orðin þreytt og örg af að halda áminningarræður yfir þeim, því það er eins og að berja í klett. Jeg fyrirverð mig í hvert skipti og jeg sje eitthvað af þessum hórgetnu afkvæmum. Það má þakka guði fyrir, þegar hann sýnir þá miskunsemi, að eyðileggja slík afkvæmi, áður en þau lifna og vaxa upp sjer sjálfum og þjóðinni til skammar. Er þetta ekki satt Mr. Eggertson?" sagði hún við fylgdarmann sinn.

Mr. Eggertson hóstaði til samþykkis.

„Já, vissi jeg ekki", hjelt hún áfram. „En svo er nú eitt þessu viðvikjandi, sem tekur út yfir allt annað. Það er þegar þessar ólifnaðardækjur fara að reyna að klemma faðerni þessara afkvæma sinna upp á heiðvirða íslenzka pilta, rjett til þess að reyna að fyrirgjöra mannorði þeirra, og draga þá niður í sama fyrirlitningar og vanvirðudýkið og þær sjálfar eru í. En það er bótin að það dugar ekki. Fólk veit betur en að trúa sögum þeirra. Það eru hjerlendu „hótelapiltarnir" og „dátarnir", sem þær samlaga sig við,

og gjóta svo þessum óburðum inn í heiminn. Gott ef þær *flirta* ekki við svertingja líka, Jeg heyrði sagt, að annað þetta afkvæmi hefði verið svart. Því þeim nægir aldrei að eiga eitt; þær þurfa að eiga tvö í einu, og þá vitaskuld sitt með hvorum. Já, æfinlega hreint sitt með hvorum".

Nú áttaði jeg mig. „Gáið þjer að yður", sagði jeg, „að tala ekki svona ógætilega; stúlkan þolir slíkt ekki, hún er svo fárveik".

„Það er þýðingarlítið", byrjaði hún aptur, eins og hún hefði ekki heyrt mig tala, „þó vissir guðelskandi menn, af þjóð okkar hjer vestan hafs, sjeu að reyna að halda þjóð okkar upp úr skarninu. Það er þýðingarlítið, þó þessu ólifnaðarfólki sje lesið guðsorð á hverjum sunnudegi, og áminnt á hverjum virkum degi á bróður- og systurlegan hátt. Það sekkur æ dýpra og dýpra í svívirðinguna og reynir að draga aðra með sjer. Hver ætli til dæmis trúi því, að hann Ólafur, jafn guðhræddur og góður piltur og hann er nú orðinn, og sem allt gjörir til að hjálpa okkar góða málefni áfram, hafi verið faðir þessara sómasamlegu afkvæma, sem þessi heiðursdrós gaut í heiminn hjerna um nóttina?"

„Heyrið þjer“, sagði jeg, „ef þjer ekki þagnið nú, og farið út, þá skal jeg, þó gamall sje, leggja hendur á yður og koma yður út úr húsinu“. „Og að þjer“, sagði jeg við manninn, „skuluð ekki skammast yðar að standa hjer og heyra hana ausa úr sjer skömmum yfir deyjandi stúlku“.

„*Well*“, sagði hann; „það þarf að áminna þetta fólk. Guðsorð“ . . . . . .

„Farið þjer út, jeg hlusta ekki á yður“.

Frúin talaði eitthvað um dóna, og rauk á dyr, og maðurinn á eptir. Jeg fylgdi þeim ofan stigann.

„Jeg skal ekki heita ykkur miklu, titla og þjerugheita kvikindin ykkar“, sagði jeg; „en mig gilti einu þó alþýðan fengi einhverntíma að vita, hvernig þið hafið komið fram við dauðveika stúlku“.

Með það fóru þau út, og jeg læsti hurðinni á eptir þeim.

X.

„This is the last of Earth“.
John Q. Adams.

Mannlegt líf hangir á veikum þræði, jafnvel þegar heilsa og kraptar sínast óbilandi. En þegar veikindin

eru búin að fá svo mikið vald yfir líkama mannsins, að tvísýnt þykir að lífsaflið muni bera sigur úr býtum í baráttunni við eyðingarafl dauðans, þá þarf ekki annað en „blása köldum anda“ á hinn sjúka, til þess lífsaflið leggi á flótta fyrir fullt og allt.

„Jeg sneri aptur inn til Elenóru“, hjelt Jón gamli áfram, „og sá nú að hún hafði fallið í hálfgjört dauðamók, lá hreyfingarlaus með aptur augun, og ekkert heyrðist nema lágt vein í hvert skipti og hún dró andann“.

Meira en klukkustund sátum við yfir henni í þessu ástandi; þá sá jeg fljótlega snögga breytingu koma yfir hana; blóðið hljóp fram í andlitið, hún hreyfði sig snögglega, og þegar hún lauk upp augunum, sá jeg, að hún var búin að missa ráðið. Jeg laut niður að henni, en hún þekkti mig ekki, og baðaði höndunum á móti mjer.

„Hvað er þetta; því er jeg höfð í þessari prísund? Af hverju standið þið þarna og glápið svona á mig? Þið ætlið að taka mig burtu frá Ólafi; það er ykkur að kenna, að hann kemst ekki inn. Takið þið burt þessi illyrmi sem skríða á gólfinu. Því lútið þið svona ofan að mjer? Þið ætlið bæði að gjöra mjer illt.

Ólafur, hvar ertu? Jeg veit þú ert fyrir utan dyrnar, og þetta fólk hamlar þjer frá að koma til min. Því dimmir svona í húsinu? Nei, það er satt, það er komin nótt, og dagurinn er liðinn, og myrkur — æ takið þið myrkrið burt. Hví fór hún burt með börnin mín? Ætli hún hafi viljað sýna Ólafi þau? Hann hefur viljað sjá þau, því hann fær ekki að koma inn, og verður alltaf að standa fyrir utan dyrnar. Hvað er þetta? Eru það barnsleiði? Voru þau grafin ofan í jörðina svo jeg næði þeim ekki? Svart! hún sagði að annað hefði verið svart. Sá hún þau —, og hún sagði að —, guð! hvað sagði hún? Jeg sje ekkert, ekkert nema myrkrið og þessi illyrmi, sem skríða allt í kringum mig. Hvaða rangali er þetta? Ekkert nema mold og myrkur á allar hliðar. Ólafur, hví hleypur þú svona á undan mjer? Það varst þú, sem fylgdir mjer hingað. Nei, hann er að byrgja mig inni, og börnin mín, hvar eru þau? Hún fór burt með þau. Ljós! æ komið þið með ljós. Það er hjer ekkert annað en mannabein og mold. Ólafur, lof mjer að ná í þig, svo jeg komist burt. Hví hleypur þú svona á undan mjer? Æ hann er horfinn, sækið þið hann. Hvaðan komið þið? Eruð þið líka byrgð inni eins og jeg?“

Nú þagnaði hún nokkra stund, eða talaði svo ótt og lágt að ekki heyrðist orðaskil; svo hjelt hún áfram.

„Hvaða skelfileg þruma var þetta? Og þó leiptraði ekkert ljós. Hvar er jeg? Er jeg orðin villt? Óttalega eru trjen há, og jeg sje ekkert fyrir myrkrinu. Jeg rata ekki heim. Var þetta ljós í skóginum? Jeg er að sökkva í forina. Mamma, er þetta þú? Náðu í mig áður en jeg sekk niður. Æ, jeg heyri til úlfa í kringum mig. Hvaða brak var þetta? Trjen eru að falla á mig. Mamma, komdu og hjálpaðu mjer. Skógurinn er að hrynja. Erúð þið hjer líka; eruð þið villt eins og jeg? Því eru engar árar í bátnum? Æ öldurnar ætla að drekkja mjer. Ólafur, komdu og taktu í mig; sjerðu ekki að bátnum er að hvolfa? Vill enginn hjálpa mjer? Jeg er að sökkva í öldurnar. Pabbi! mamma! Hví standið þið þarna og horfið á mig drukkna og bjargið mjer ekki? Nei, enginn hjálpar. Jeg á að fara að deyja, við eigum öll að fara að deyja. Ólafur! hvað ljeztu í kaffið? Mjer er orðið dauðilt af því? Hvað gjörðir þú við börnin okkar? Eru þau þarna niðri? Jeg fer niður til þeirra. Æ hann er að moka mold ofan á mig“....

Jeg hafði fullt í fangi með að halda henni frá að æða upp úr rúminu, svo jeg bað konuna að sækja lækninn í flýti, og gjörði hún það; en Elenóra hjelt áfram sama óráðstalinu. Eptir litla stund kom konan og læknirinn með henni; það var farið að líða á daginn, og er hann hafði gefið henni nokkrar inntökur, tókst honum að fá hana til að falla í svefn, eða rjettara sagt í dá.

„Hún hefur orðið fyrir einhverri mikilli geðshræringu“, sagði læknirinn.

„Já“, sagði jeg; „það kom hjer inn kona og talaði nokkuð hastarlega til hennar“.

„Og hvað sagði hún við hana?“

„Jeg get varla farið að lesa það upp fyrir yður; það voru yfir höfuð tómar skammir og illyrði“.

„Og hver var þessi kona?“

„Herra læknir, jeg álít bezt að þegja yfir því. Það er komið sem komið er; haldið þjer að Elenóra lifi?“

„Ekki hef jeg hugmynd um það. En þegar hún vaknar, þá verður hún að líkindum búin að fá rænu; ef hún þá vaknar á annað borð“.

Síðan fór læknirinn, en við sátum yfir Elenóru.

Hún lá í þessum svefni fram eptir nóttinni, og þegar áleið, var varla hægt að merkja að hún drægi andann. Jeg sagði konunni að fara að sofa, en sat einn yfir henni.

Klukkan tvö um nóttina lauk hún upp augunum. Jeg sá að hún var búin að fá rænuna, svo jeg laut niður að henni og spurði, hvernig henni liði.

„Jeg finn ekkert til, mjer er batnað“, sagði hún svo lágt, að jeg heyrði það varla.

Jeg vissi hvaða tegund af bata það var. Deyjandi maður fær stundum linun rjett fyrir andlátið.

Eptir nokkra stund leit hún upp, og sá jeg á augnaráði hennar að hana langaði til að segja eitthvað, svo jeg laut niður að henni.

„Mig langar til að — að tala við hann — Ólaf, rjett fáein orð — áður en jeg dey“.

Jeg segi það satt, að jeg tók það nærri mjer, að segja henni frá því, að Ólafur hefði farið á *Picnic** daginn áður, og væri ókominn til baka.

Hún stundi við og spurði aptur: „Var það satt að hann — neitaði — faðerni — barnanna?“

*) „*Picnics*“ eru skemmtisamkomur, sem haldnar eru undir beru lopti, og sækir fólk þær opt langar leiðir. *Hof.*

„Góða mín", sagði jeg, „fástu ekki um hvað hann segir; við vitum betur en að trúa honum".

Hún fór að gráta, og jeg kraup niður við rúmið.

„Þú ert í guðs höndum Elenóra mín, reyndu að biðja fyrir þjer".

„Jeg get ekki beðið", sagði hún svo lágt að jeg heyrði það varla, „bið þú guð fyrir mjer, jeg get það ekki sjálf".

Jeg las yfir henni andlátsbæn deyjandi manns og síðan „Faðir vor".

Dauðaþögn var í herberginu og dauðinn var ekki langt frá mjer þá.

Þegar jeg var búinn að lesa þessar bænir, stóð jeg upp og leit á hana; hún horfði með hálfbrostnum augum á mig; andlitið var nábleikt og jeg sá hún var að deyja.

Jeg laut niður og kysti hana á ennið, sem kuldi dauðans var nú að gagntaka. Síðan lokaði jeg augum hennar og fól sál hennar guði.

Morguninn eptir hitti jeg Ólaf af tilviljun, þegar jeg kom ofan.

„Ólafur", sagði jeg; „Elenóra er dáin, þú veizt eins

vel og jeg, af hvaða orsök hún dó, en taktu nú eptir því, sem jeg segi þjer: Ef þú ekki sjerð sómasamlega um útför hennar, þá skal jeg hengja þig sjálfur, ef enginn annar vill gjöra það".

Hann svaraði engu, en þó sýndist mjer hann veita orðum mínum eptirtekt; enda frjetti jeg það litlu síðar, að hann ætlaði að sjá um útför hennar. Johnson sagði mjer það, og gat þess um leið, „að það væri rjett samkvæmt valmennsku Ólafs að gjöra það, eptir allt, sem á undan væri gengið".

Daginn, sem átti að jarðsetja, fór jeg í kirkju. Af ástæðum, sem Ólafur þekkti bezt sjálfur, fjekk hann enskan prest til að jarðsyngja hana, og tala yfir líkinu nokkur orð í kirkjunni. Fáir voru viðstaddir, nema líkmennirnir og nokkrar nánustu vinstúlkur hinnar látnu. Jeg veitti ræðu prestsins eptirtekt. Hún var svo einkennileg, að jeg fór til hans og bað hann að gefa mjer kafla úr henni uppskrifaðann, og gjörði hann það. Kaflinn er svona, og leynir það sjer ekki, að hann vissi hvað hann átti að segja:

... „Því að hjer frammi fyrir oss, bræður og systur í drottni, hvíla nú hinar jarðnesku leifar þessarar ástkæru systur vorrar, sem eptir miklar þjáningar og

stríð er nú búin að fá lausn, og inngengin í friðarins heimkynni. Hún bar þjáningar sínar með kristilegri þolinmæði og undirgefni undir guðs vilja; því hún vissi að öll vor veikindi, og allt vort mótlæti hjer í heimi, kemur frá guði, og hann sendir oss það í gæskuríkum tilgangi, til að leiða oss til sín á ný, þegar vjer villumst af hans vegum, og látum heiminn með hans lystisemdum og ginningum táldraga oss, og koma oss til að gefa tauminn lausan við girndir vorar og tilhneigingar. Enn fremur viljum vjer samhryggjast með þessum sártleikna eptirþreyjandi *bróður* hennar, sem nú er að fylgja ástkærri systur til hins síðasta legurúms, og sem elskaði hana með þeirri falslausu ást, er þeir einir þekkja, er sífelt hafa guð og hans heilaga orð fyrir augum sjer. En þó að hann verði nú hjer að sjá henni á bak, þá huggar hann sig við þá von, að hitta hana ásamt öllum ástfólgnum á landi lifenda, hjá guði og öllum útvöldum. Amen".—

Svo mörg voru þessi orð.

„Og svo að endaðri ræðunni", hjelt Jón gamli áfram, „var líkið borið útúr kirkjunni. Jeg var svo þreyttur að jeg treysti mjer ekki að fara og sjá hana lagða í gröfina, svo jeg fór heim til mín".

Hjer endaði Jón gamli sögu sína. Við sátum báðir þegjandi nokkra stund, svo stóð jeg upp.

„Þakka þjer fyrir söguna“, sagði jeg. „Jeg veit þú ert minnugur og sannorður, en nú langar mig til að spyrja þig að einu: Hvað varð af Ólafi eptir þetta?“

„Ólafur“, sagði Jón um leið og hann stóð upp. „Hann er í Winnipeg, og kominn aptur í flokk Únítaranna, þar sem hann var áður. Hann er enn líkur sjálfum sjer, og tekur eina stúlkuna, þegar hann er orðinn leiður á annari“.

Þegar jeg var síðast í Winnipeg, þá ásetti jeg mjer að fara og sjá leiði frændstúlku minnar; það var komið kvöld þegar jeg gekk á stað norður í St. Johns grafreitinn, sem er nokkuð útúr bænum.

Umsjónarmaður kirkjugarðsins sýndi mjer leiðið. Hann fann það eptir nafninu. því leiðin eru öll númeruð. Það var utarlega í grafreitnum og sokkið niður og ekki auðkent með svo miklu sem trjekross.

Jeg settist niður hjá leiðinu, og mjer datt í hug, hvort hin dána mundi ekki hafa verið lifandi nú, ef hún hefði verið hjá okkur út á landsbyggðinni, og

aldrei farið inn í fjöruga lífið í Winnipeg. Og ósjálfráð gremjutilfinning vaknaði hjá mjer, þegar jeg hugsaði um manninn, sem hafði verið orsök í dauða hennar; manninn, sem eins og presturinn komst að orði í líkræðunni, hafði „elskað hana með þeirri falslausu ást, er þeir einir þekkja, er sífellt hafa guð og hans heilaga orð fyrir augum sjer“.

Jeg hjelt á dálitlum blómkransi og lagði hann á leiðið. Það er að líkindum sá eini blómkrans, sem það leiði hefur nokkurntíma skreytt.

Til suðurs lá bærinn, og upp af honum steig reykjarmökkur, sem dró sig í loptinu saman í eitt ský, og grúfði svo yfir borginni, eins og syndirnar forðum yfir Ninive. En í austurátt mætti auganu þjettur skógur, sem lækkaði og fjarlægðist þegar norðar dró, og hvarf síðast, eins og blá lína út við sjóndeildarhringinn.

Og allt í einu duttu nokkrir kaldir og stórir regndropar úr loptinu. Þykkur skýflóki kom frá vestri og leið til austurs. Svo fjölguðu droparnir, unz þeir virtust samlaga sig í einn rennandi straum, og loptið rauk eins og sjór í ofsaveðri, og svo fór regnið að minnka,

straumurinn breyttist í dropa aptur, sem duttu kaldir og þungir til jarðar.

En út við sjóndeildarhringinn í vestrinu braust sólin fram, og stafaði geislum sínum um austurloptið, sem enn var svart, eins og blek. Svo reis friðarbogi í skýjunum, sýndist fyrst byrja við jörðina í suðri, og færast upp á loptið, unz hann var kominn í hálfhring að jörðinni aptur; svo dofnuðu litirnir, þar sem þeir höfðu fyrst byrjað og dóu út eins og ljós, þangað til þeir voru alveg horfnir, og ekki sást annað en skýið biksvarta, sem leið með hraða til austurs undan vindinum.

UNIVERSITY OF MANITOBA LIBRARIES
3 2212 02137578 0